

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

Šárka Hellerová

**Ekologická témata na stránkách Mladé fronty
Dnes - srovnání let 1998 a 2008**

Bakalářská práce

Praha 2010

Autor práce: **Šárka Hellerová**

Vedoucí práce: **PhDr. Alice Tejkalová**

Oponent práce:

Datum obhajoby: **2010**

Hodnocení:

Bibliografický záznam

HELLEROVÁ, Šárka. *Ekologická témata na stránkách Mladé fronty Dnes - srovnání let 1998 a 2008*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, 2010. 60 s. Vedoucí diplomové práce PhDr. Alice Tejkalová

Anotace

Bakalářská práce „Ekologická témata na stránkách Mladé fronty Dnes - srovnání let 1998 a 2008“ srovnává, jak deník v daných letech informoval o ekologických tématech. Tisk socialistického Československa nebral ekologická témata prakticky v potaz. V roce 2009 uplyne 20 let od sametové revoluce a přerodu republiky v demokratický stát. Se změnou režimu se otevřel i prostor k diskuzi o stavu životního prostředí v České republice a ve světě. Ruku v ruce především s novými poznatky o globálním oteplování se ekologická témata stala neopomenutelnou součástí zpravodajství. Kvalitativní analýzou a komparací dvou vybraných období (rok 1998 a 2008) textů z Mladé fronty Dnes tato práce zjišťuje, jaký posun v informování o ekologických tématech za vybrané období nastal.

Annotation

The bachelor degree thesis “Ecological topics on the pages of Mladá fronta Dnes – a comparison of years 1998 and 2008” compares how the daily journal informed the public of ecological subjects. The press of Communist Czechoslovakia practically ignored any ecological topics. The year 2009 is the 20th anniversary of the Velvet Revolution and the reborn of democracy in the state. The new state system opened new possibilities for discussions about environment in the Czech Republic and in the world. With the new findings about global warming the ecological topics became an indispensable part of journalism. Through qualitative analysis and comparison of the Mladá fronta Dnes texts from the two selected periods (years 1998 and 2008) the thesis finds out what shifts in informing of ecological subjects happened in the period chosen.

Klíčová slova

Mladá fronta Dnes, kvalitativní analýza, ekologie, životní prostředí, ročník 1998, ročník 2008, deník

Key words

Mladá fronta Dnes, qualitative analysis, ecology, environment, year 1998, year 2008, daily paper

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně na základě uvedených zdrojů.

Vlastní text práce má bez anotací a příloh 84 861 znaků s mezerami, tj. 47 normostran.

Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely výzkumu a studia.

V Praze dne 17. května 2010 Šárka Hellerová

Poděkování

Děkuji paní PhDr. Alici Tejkalové za vedení mé práce a za vstřícnost, se kterou mi poskytovala své užitečné připomínky.

TEZE

TEZE

TEZE

Obsah

1. Úvod	12
2. Teoretická část	13
2.1. Ekologie a životní prostředí (definice základních pojmů)	13
2.2. Stav životního prostředí	14
2.2.1. Ekologická krize socialistického Československa a její kořeny	14
2.2.2. Ekologie po roce 1989	18
2.3. Environmentální žurnalistika	20
3. Metodologie	23
4. Analýza zpravodajství Mladé fronty Dnes – ročník 1998 a 2008	24
4.1. Analýza roku 1998	24
4.1.1. Ekologie v celostátních rubrikách	25
4.1.2. Tematické skupiny roku 1998	29
4.1.2.1. Ekologie a politika (od komunální po mezinárodní)	30
4.1.2.2. Ekologie, kultura a výchova	35
4.1.2.3. Ekologická doprava	37
4.1.2.4. Ekologie, průmysl a podnikání	38
4.1.2.5. Ochrana přírody	40
4.1.2.6. Ekologické havárie a škody	42
4.2. Analýza roku 2008	42
4.2.1. Ekologie v celostátních rubrikách	43
4.2.2. Tematické skupiny roku 2008	47
4.2.2.1. Ekologie a politika	48
4.2.2.2. Ekologie, kultura a výchova	49
4.2.2.3. Ekologická doprava	50
4.2.2.4. Ekologický průmysl a podnikání	50
4.2.2.5. Ochrana přírody	52
4.2.2.6. Ekologické havárie a škody	52
4.2.2.7. Ekologické bydlení	53
4.2.2.8. Ekologické zemědělství	53
4.3. Srovnání ročníků 1998 a 2008	54
5. Závěr	56
Resumé	58
Prameny a použítá literatura	59

Tabulky

Tabulka 1: Témata, o nichž vyšlo více článků – ročník 1998	24
Tabulka 2: Distribuce analyzovaných článků v rubrikách a regionálních mutacích deníku – ročník 1998 ..	28
Tabulka 3: Rozdělení do tematických skupin podle převažujícího zaměření článku – ročník 1998	29
Tabulka 4: Témata, o nichž vyšlo více článků – ročník 2008.....	43
Tabulka 5: Distribuce analyzovaných článků v rubrikách a regionálních mutacích deníku – ročník 2008...	45
Tabulka 6: Rozdělení do tematických skupin podle převažujícího zaměření článku – ročník 2008	47

1. Úvod

Podle sociologa Jana Kellera se lidé příliš netrápí akutními ekologickými otázkami, protože věří, že tak důležitou záležitost, jako záchranu planety před destrukcí vlivem lidské činnosti, musí mít přece někdo na starost. Ekologie podle něj svou povahou ale proklouzává mezi poli působnosti různých orgánů a dojem, že situaci zachrání ministerstva životního prostředí a podobné instituce, je mylný. Pud sebezáchovy, který funguje v případě jednotlivců, u lidstva jako celku selhává. Lidstvo se řítí vstříc katastrofě a nemá vůli tomu zabránit.

Můj zájem o ekologické otázky a nespokojenost s panující atmosférou lhostejnosti byl motivem k vypracování této bakalářské práce. Jak ekologii prezentuje Mladá fronta Dnes, největší český deník, který se profiluje jako seriózní? Proklouzává jí ekologie mezi jednotlivými rubrikami, podobně jako podle Kellera uniká zodpovědnost za tuto oblast mezi rozličnými institucemi? Pojednává list o otázkách životního prostředí povrchně, či se jimi zabývá se zájmem a v širokých souvislostech? Změnilo se to nějak za posledních deset let? To jsou některé z otázek, na které se práce pokouší odpovědět.

V tezích je uvedeno, že se práce bude zabývat zpravodajstvím v Mladé frontě Dnes. Po vypracování prvních rešerší se ale ukázalo, že přítomnost některých publicistických textů v analytickém vzorku z roku 1998 je jeden z charakteristických rozdílů mezi sledovanými obdobími. Proto jsem se rozhodla tyto texty do analýzy zahrnout.

Teoretický úvod nastiňuje specifika vývoje českého přístupu k oblasti životního prostředí a přibližuje základní rysy environmentální žurnalistiky. Další kapitola popisuje metodu, kterou v práci postupuji. Následuje analýza vybraných článků z Mladé fronty Dnes z ročníků 1998 a 2008 a srovnání obou sledovaných období.

2. Teoretická část

2.1. Ekologie a životní prostředí (definice základních pojmů)

Hlavním motivem této práce je představit, jaký obraz podávají česká média (na příkladu MF Dnes) o ekologii. Proto je nejprve potřeba termín ekologie definovat.

Obecně přijímanou definici ekologie nabídl belgický profesor Paul Duvigneaud (1998: 15): *„Ekologie se zabývá – teoreticky – studiem prostředí – prostředí živých bytostí (oikos = prostředí). Proto je ekologie vlastně vědou o vztazích živých bytostí a jejich okolí; a protože živé bytosti jsou se svým prostředím neodlučně spojeny, je ekologie vědou o komplexních funkčních biotických systémech zvaných ekosystémy; zahrnuje rovněž studium vzájemných vztahů živých bytostí.“*

Tato definice ovšem pomíjí nevědecký význam slova. Sotva se můžeme spokojit s tímto odborným výkladem. Slovník spisovné češtiny (1998: 76) uvádí dva významy. První vychází z uvedené klasické definice a ekologie je podle něj: *„Věda o vztazích mezi organismy a životním prostředím a mezi organizmy navzájem.“* Až jako druhý, řidčeji užívaný význam, se kterým se ovšem v prostředí zpravodajského deníku setkáme častěji, je ekologie jako stav životního prostředí. Tento výklad reflektuje posun v užívání výrazu, který dnes není spojován pouze s vědou, ale častěji se v různých podobách dotýká každodenního života společnosti. Bedřich Moldan, první český ministr životního prostředí, dokonce píše: *„Ekologická dimenze je výrazným rysem civilizačního vývoje dnešních vyspělých států.“* (Moldan, 1992: 7)

Přídavné jméno ekologický je užíváno buď ve smyslu neutrálním – mající vztah k ekologii (například ekologický pojem, ekologická konference, ekologická situace), nebo pozitivním (ekologický transport, ekologický přístup, ekologický prací prášek). V pozitivním slova smyslu to obvykle vyjadřuje fakt, že daná skutečnost méně zatěžuje životní prostředí. Příkladem může být automobil, který v důsledku menší spotřeby benzínu vypouští do ovzduší méně škodlivých emisí.

Někdy je ekologie definována jako věda o vztahu živých bytostí a jejich životního prostředí, případně vyjadřuje přímo samotný stav životního prostředí. Proto je nezbytné i tento výraz vysvětlit. *„Životní prostředí lze definovat jako místo, nebo přesněji prostor, ve kterém působí*

všechny vnější i vnitřní činitele v takové míře, že organizmus v něm může žít, vyvíjet se a rozmnožovat. (...) V současnosti se termínem životní prostředí označuje obvykle především životní prostředí člověka a společnosti a to jako hmotný, časoprostorový systém, který tvoří integrující prvky přírodního (abiotické a biotické) a socioekonomického charakteru.“ (Červinka, 1999: 7) Neboli jednodušeji: „Životní prostředí člověka je vše, co jej obklopuje, tedy i lidé, i věci.“ (Mezřický, 1986: 9) Tento pojem se začal užívat v šedesátých letech, kdy začala být zřejmá ekologická rizika pro lidstvo. Do čela snahy o odvrácení potencionální ekologické katastrofy se postavila Organizace spojených národů. „Její generální tajemník U Thant ve své řeči z roku 1969 naléhavě varoval před vážným nebezpečím, jež je spojeno s ohrožením životního prostředí ve světovém měřítku, a důsledně vyzval veřejnost k nápravě neudržitelného stavu.“ (Vaněk, 1996: 13) Když životní prostředí definujeme jako soubor činitelů, které nám umožňují žít a rozmnožovat se, je jasné, proč se ekologické problémy, ať už existující, nebo potenciální, zdají být mimořádně závažnými.

2.2. Stav životního prostředí

2.2.1. Ekologická krize socialistického Československa a její kořeny

V druhé polovině dvacátého století se začaly ve světě vést diskuze o stavu životního prostředí a nastávající ekologické krizi. Již zmíněný projev generálního tajemníka OSN U Thanta z roku 1969 upozornil na hrozící ekologickou krizi. Více autorů považuje za nejvýznamnější mezník konferenci OSN o lidském životním prostředí ve Stockholmu. Den zahájení konference 5. června 1972 byl zvolen za Světový den životního prostředí. (Vaněk, 1996) Konference měla heslo Only One Earth, které zdůrazňovalo „vzájemnou vázanost jednotlivých jevů a jejich globální rozměr“. (Moldan, 1992: 23)

Miroslav Vaněk (1996: 13) upozorňuje, že přestože většina kritiků přičítá zhoršení ekologických podmínek „živelnému rozvoji kapitalismu“, nejzávažněji problém eskaloval v zemích socialistického bloku s centrálně plánovanou ekonomikou. „Na západě se ekologická krize stala výzvou a pobídkou odborníkům, široké veřejnosti i vládám k hledání řešení. Vznikem, důsledky a řešením celosvětové krize se jako první začaly zabývat nevládní

organizace. V čele těchto snah stanul Římský klub. Cílem aktivity Římského klubu a jeho zpráv bylo „podnítit nositele politického rozhodování celého světa k reflexi o globální problematice lidstva“.“ (Vaněk, 1996: 13)

Ve stejném roce kdy se konala Stockholmská konference, vyšla kniha D. L. Meadowse a kolektivu nazvaná Meze růstu, která vyvolala další hlubší diskuzi o příčinách ekologické krize. Moldan (1992) jako výsledek této diskuze uvádí společný postup zemí Evropského společenství v otázkách životního prostředí. *„První akční program péče o životní prostředí byl vypracován v roce 1970. Většina států ES přijala zákony na ochranu složek životního prostředí a ustanovila ministerstva nebo jiné ústřední orgány na jejich ochranu.“* (Vaněk, 1996: 14) Ne tak země socialistického bloku.

Výrazné nesrovnalosti v přístupu západních zemí a zemí socialistického bloku si všímá Miroslav Vaněk, který ji vysvětluje samoučelností totalitních systémů: *„Reakce Západu na hrozící ekologickou krizi a zmíněná adaptabilita vyspělých zemí na změněnou realitu v 70. až 80. letech ostře kontrastovala se setrvačnými tendencemi zemí socialistického „tábora“, Československo nevyjímaje. Totalitní systém u nás (stejně tak v celém východním bloku) měl jediný skutečný cíl – upevnění totalitní moci.“* (Vaněk, 1996: 15) I když někteří autoři upozorňují na to, že neblahé nasměrování naší ekonomiky na těžký průmysl a těžbu nastalo již před komunistickým převratem, jednoznačně se shodují, že zásadní problémy nastaly až po něm. *„Nejvýrazněji kvalita životního prostředí naší republiky utrpěla v letech 1948 až 1989. (...) Ke konkrétním příčinám patřila především chybná orientace na těžký průmysl a strojírenství, rozsáhlá bezohledná těžba nerostných surovin, výroba elektrické energie, způsob zemědělské ‚velkovýroby‘.“* (Červinka, 1999: 11-12) Shodně označuje komunistický převrat za největší ránu ekologii Miroslav Vaněk (1996: 15), který ovšem upozorňuje na to, že *„ke katastrofálnímu stavu přírody jsme nedospěli ze dne na den, ale po staletí jsme se k němu se zvyšující intenzitou přibližovali“.* Také připomíná, že orientace na těžký průmysl, vzrůstající „gigantománie“ v zemědělství a nesmyslné plýtvání surovinami je již poválečný trend, který navazuje na dřívější vývoj daný *„nejen z potřeb vlastního území, ale i na základě mezinárodní dělby práce a mezinárodních vztahů.“*

Konkrétně jsou za nejméně příznivé období pro ekologii považována šedesátá až osmdesátá léta: *„Nejen na začátku tohoto období, ale i před ním, se začaly objevovat alarmující signály*

narušení místní ekologické rovnováhy (např. pokles kvality vod, poškození lesů v Krušných horách).“ (Červinka, 1999: 10)

Československo bylo podle Pavla Červinky (1999: 10) ale v té době k těmto signálům hluché a ekologické problémy dále pokračovaly v důsledku „*nepříznivé skladby průmyslu, kterou vláda KSČ nebyla s to změnit a zřejmě ani nechtěla*“. Dále popisuje výsledky takového nastavení ekonomiky státu: „*To vše vedlo k rychlé degradaci životního prostředí. Přispěla k tomu také výstavba uniformních sídlišť a nedostatečné budování dopravní infrastruktury. (...) Do ovzduší bylo vypouštěno nadměrné množství oxidu síry, dusíku, uhlíku, pevných látek, a dalších škodlivin. Jejich důsledkem byla rostoucí acidifikace srážek s následnými negativními vlivy na půdu, vodu a biotu¹. (...) Do vodních toků byly vypouštěny nedostatečně čištěné průmyslové a komunální odpady. Kvalita vod ve většině toků na území ČR a ve vodních nádržích klesala. (...) Ztráta přirozených biotopů vedla k dalšímu poklesu druhové rozmanitosti a ztrátám genofondu.*“ (1999: 10) Vládnoucí strana však vytrvale se zhoršující životní prostředí ignorovala, k ekonomické reformě ji nedohnaly ani stále se zvyšující ceny surovin. Následné ekonomické potíže v osmdesátých letech jen dále zhoršovaly situaci a na znečištění životního prostředí se hledělo ještě méně než kdy dříve. (Vaněk, 1996)

Přes existenci několika ekologických hnutí, jako byla nevládní organizace TIS – Svaz pro ochranu přírody a krajiny nebo pod Svazem socialistické mládeže fungující Brontosaurus, byla situace kritická. Brontosaurus, pravděpodobně právě díky zaštitění Svazu socialistické mládeže, přispěl k rozšíření povědomí o ekologii hlavně mezi mládeží. „*Hnutí Brontosaurus společně s dalšími ochranářskými organizacemi (a máme na mysli především jejich členstvo) změnilo do jisté míry vztah lidí k realitě, část veřejnosti se přesvědčila, že je třeba být aktivní. Dříve či později musel přijít čas, kdy ochranáři ve své aktivitě chtě nechtě narazí na překážky, které kladl komunistický režim svým pojetím ,ochrany a tvorby životního prostředí‘, kdy lidé budou postaveni před dilema, zda mohou svoji aktivitu v mantinelech totalitního prostředí vůbec realizovat.*“ (Vaněk, 1996: 38)

Další důležitou platformou odborníků v oblasti ekologie byla Ekologická sekce, která původně čítala několik málo členů, později svou činnost zlegalizovala a od roku 1979

¹ Biota jsou všechny živé organismy v daném biotopu. Tedy fauna i flóra.

fungovala v rámci Biologické sekce Československé Akademie věd. Později se zaměřila na semináře a přednášky o životním prostředí (se zaměřením na jeho celkový stav). Kromě oficiálních zpráv pro státní instituce a přednášek pro veřejnost tato organizace spolupracovala i s chartisty, pro které pořádala „bytové přednášky“. (Vaněk, 1996). Důležitým přínosem Ekologické sekce bylo, že začala o ekologických problémech veřejně mluvit. Členem byl i ekolog Václav Mezřický, který v roce 1987 vydal knihu *Životní prostředí – věc veřejná i soukromá*. V předmluvě píše Emil Hadač, že: *„Otázky životního prostředí se čím dál tím více stávají problémem politickým, a to nejen vnitropolitickým; musí se jimi zabývat i mezinárodní politika. Politické strany ‚zelených‘ v mnoha kapitalistických státech to ukazují více než zřetelně.“* (Hadač in Mezřický, 1986: 8) Dále sice z plýtvání cennými zdroji obviňuje *„imperialistické velmoci“*, nicméně už v této předmluvě jsou zmíněny závažné lokální problémy, jako je chemie v potravinách a znečištěný vzduch. Mezřický (1986: 272) sice píše velmi obecně a v celosvětovém měřítku, lze si však dovodit, že když čteme, že *„zastupitelské sbory národních výborů, poslanci a jejich shromáždění, plenární zasedání, jsou institucemi jejichž předním úkolem je rozhodovat o celkovém směru rozvoje okresů a krajů. Jejich rozhodování má i musí tedy zahrnovat všechny podstatné otázky života obce a území, které je třeba řešit v nejbližším i vzdálenějším časovém období“*, apeluje tím na problémy životního prostředí vlastního státu.

„Československá listopadová revoluce, která znamenala pád komunistického režimu, měla ‚zelený‘ nádech. Zničené životní prostředí se právem považovalo za jeden z velkých a zřejmých zločinů totalitního systému; bojem proti znečištění se demonstrovalo proti režimu.“ (Moldan, 1992: 7) Jedny z prvních policíí potlačených demonstrací na podzim roku 1989 proběhly v Teplicích. Tři dny, počínaje 11. Listopadem, demonstrovali lidé s hesly: *„Chceme čistý vzduch!“ „Kyslík!“ „Chceme zdravé děti!“*. *„Ryze ekologická tematika dostala novou dimenzi – politickou. Původně konkrétní ekologické spory se do politické roviny dostaly tím, že přerostly z roviny odborné v dialog s mocí.“* (Vaněk, 1996: 133) Československé ekologické hnutí se v té době podle Vaňka nacházelo tam, kde se západní ekologická hnutí nacházela počátkem sedmdesátých let. Byli jsme o téměř dvacet let pozadu.

2.2.2. Ekologie po roce 1989

Po sametové revoluci nastaly přechodem k demokracii, a tím i nesrovnatelně otevřenějšímu informačnímu prostředí, pro ekologii lepší časy. I když bylo potřeba se nejprve zaměřit především na politickou a ekonomickou transformaci (Moldan, 1992), došlo i v oblasti ekologie již v prvních letech svobodné společnosti k překotným změnám ve snaze dohnat promeškaný čas. Snaha o zlepšení životního prostředí a vznik nových i transformaci starších právních norem byla později motivována mimo jiné i českou žádostí o vstup do Evropské unie.

V prvních letech demokracie bylo nejprve třeba vytvořit samostatné státní instituce a zákony pro oblast životního prostředí. Po roce 1990 „vznikla ekologická politika státu, bylo ustaveno Ministerstvo životního prostředí České republiky. Především v roce 1992 přijal parlament několik základních zákonů z oblasti životního prostředí a ochrany přírody. Postupně byly vytyčeny základní principy ekologické politiky, vycházející z konceptu udržitelného života. (...) Základní zásady vycházejí z neoddělitelnosti ekonomiky a transformačních procesů a ozdravení životního prostředí. (...) Důležitým krokem byl i vznik České inspekce životního prostředí (ČIŽP).“ (Červinka, 1999: 11)

Nejtěživější ekologické problémy státu, které nový systém „zdědil“ po socialistickém režimu, se daly řešit více či méně obtížně pomocí technologických inovací na různých úrovních (např. odsiřování tepelných elektráren, čističky odpadních vod apod.). Neméně důležitá byla i změna, která se odehrávala ruku v ruce s nově nabytou svobodou médií (a pochopitelně se netýkala pouze oblasti ekologie) – otázka stavu životního prostředí se z úzkého okruhu předrevolučních ekologických skupin a odborníků přenesla i do roviny veřejné diskuze a zájmu občanů. Pavel Červinka (1999: 5) píše o tehdejší situaci (především v souvislosti s popularizací ekologie a výchovou) jako o „ekologickém boomu“: „Nově vzniklé i dříve existující ekologické organizace vyvíjejí rozsáhlou aktivitu. Jsou úspěšně řešeny staré problémy (a tzv. ‚staré zátěže‘), které jsme zdědili po období budování socialismu, jiné problémy přetrvávají a současně se objevují nové. Výrazná změna nastala také v oblasti ekologické výchovy. Pro řadu občanů představuje kvalita životního prostředí problém, který považují za jeden z prioritních v rámci řízení státu. Po roce 1990 byla publikována řada

odborných i popularizačních prací. Ekologie se promítá do výchovy a výuky na školách všech stupňů. V této souvislosti se dá mluvit o ekologickém ‚boomu‘.“

Přes převažující pozitivní změny související s přechodem k demokracii ale odborníci upozorňují, že nehledě na to, že ještě ani není dokončena náprava starých škod (Červinka, 1999), už se objevují problémy nové. Mezi ně patří například neustále vzrůstající motorizace obyvatelstva, rostoucí produkce odpadů a jejich z ekologického hlediska stále nedokonalá likvidace, nežádoucí lobbování v oblasti rozhodování o závažných projektech s celospolečenským dopadem a nesprávné rozhodování v důležitých otázkách nebo export neobnovitelných surovin.

V celosvětovém měřítku jsou nejvýraznějšími institucemi zabývajícími se životním prostředím již dříve vzniklé instituce: Program OSN pro životní prostředí (UNEP) a Mezivládní panel pro změnu klimatu (IPCC). Nejdůležitější událostí, která symbolizuje mezinárodní snahu o ochranu přírody, byla Konference OSN o životním prostředí v Riu de Janeiru, na které byla kromě jiných významných dokumentů podepsána Rámcová úmluva o změně klimatu (UNFCCC), která později vedla k vzniku Kjótského protokolu² v roce 1997. Česká republika protokol ratifikovala v roce 2001. (Moldan, 2001) Podle Bedřicha Moldana (2001: 32) proběhla v Kjótu „(...) dosud nejvýznamnější environmentální konference v dějinách. Je těžké srovnávat nesrovnatelné, Stockholm a Rio de Janeiro byly významné mezníky, ale Kjóto bylo průlomem. Novým, zcela radikálním přístupem ke všemu, nejen k otázkám životního prostředí, ale vůbec k hospodářskému vývoji všude ve světě.“ Platnost Kjótského protokolu vyprší v roce 2012, pokus o nalezení jeho nástupce (15. Konference smluvních stran rámcové úmluvy OSN o změně klimatu v Kodani v roce 2009) prozatím selhal.

Od roku 1996, kdy Česká republika zažádala o vstup do Evropské unie, a především od roku 1998, kdy byla zahájena přístupová jednání, byla česká environmentální politika charakterizována snahou sladit zákonné normy s evropským právem a splnit ostatní požadavky pro vstup do Evropské unie, ke kterému došlo 1. května 2004.

² Podpisem takzvaného Kjótského protokolu na konferenci členských států Rámcové úmluvy o změně klimatu v Kjótu se průmyslově vyspělé země zavázaly snížit v úhrnu své emise o 5.2% do roku 2008 až 2012 ve srovnání s rokem 1990.

O dva roky později získala Strana zelených, jediná česká strana, která staví svou politiku především na ekologických otázkách, ve volbách do Poslanecké sněmovny České republiky přes 5 % hlasů a utvořila koaliční vládu s ODS a KDU-ČSL.

2.3 Environmentální žurnalistika

Na začátku této kapitoly se ještě naposledy ohlédneme do minulosti. Tato práce zkoumá, jaký obraz žurnalistika vytváří v posledním desetiletí o ekologii. Od listopadové revoluce uplynulo přes dvacet let, následující citace ovšem není pouze historickým exkursem: *„Specifickým rysem komunistického systému byla neprůhlednost jeho institucí, neprůhlednost rozhodovacího procesu, zatajování jeho informací. Fakulta žurnalistiky vychovávala žurnalisty k ‚antižurnalistice‘, to jest k zakrývání podstatných skutečností a k informování o věcech irelevantních. To pořád přetrvává. My snad ani nevíme, co jsou relevantní informace. Velmi pomalu se to učíme a v ekologické oblasti je přitom plná informovanost základním předpokladem úspěchu.“* (Moldan, 1992: 21) Autor tu vyslovuje základní předpoklad nejen pro zpracování ekologických témat, ale kvalitní žurnalistiky jako takové – potřebu pravdivých, nezkreslených informací, které novináři vyhledávají, zpracovávají, třídí a dále předávají recipientovi, v našem případě čtenáři.

Moldan upozorňoval na možnou roli médií ve vzdělávání a odstraňování nevědomosti v oblasti ekologie: *„Lidé musí být též plně informováni o aktuálním stavu životního prostředí, o předpokládaných změnách a plánech, o rozvojových záměrech. Na základě těchto vědomostí se mohou skutečně angažovat, účinně zasahovat do procesu ochrany prostředí. (...) Tento nedostatek by mohly pomáhat odstraňovat noviny, časopisy, rozhlas, televize.“* (Moldan, 1992: 48)

Výběr informací, které překročí práh mediální pozornosti, je velmi důležitý moment celého procesu. Novináři rozhodují v každodenním procesu tvorby mediálních obsahů o tom, co je a co není zprávou, mají moc nad tím, co „bude v novinách“.

„Ze studia zpravodajství jako produktů mediálních organizací jednoznačně vyplývá závěr, že zpravodajství má velmi stabilní a předvídatelný charakter – že výběr, zařazení a zpracování zpráv se děje podle zažitých a opakujících se kritérií, ‚zpravodajských hodnot‘ či ‚zpravodajských faktorů‘. Zpravodajskými hodnotami se rozumí všechny faktory, jež v daném

období a daném sociálním a kulturním prostředí rozhodují o zařazení zprávy do zpravodajství a o způsobu jejího zpracování, tedy o tom, že nějaké téma překročí ‚práh pozornosti‘ médií.“ (Köpplová, Jirák, 2007: 77) Americký žurnalista a teoretik Walter Lippmann (Lippmann in Köpplová, Jirák, 2007, 77), který poprvé použil výraz zpravodajské hodnoty, za ně považoval jednoznačnost, překvapivost, prostorovou blízkost, osobní zaujetí pro událost a konflikt.

Důležitým aspektem zprávy je také její novost a doba trvání, přičemž upřednostňovány jsou skutečnosti, které mají omezenou, jasně definovanou dobu trvání. *„Při vymezování zprávy jsou jako její základní vlastnosti zdůrazňovány aktuálnost, novost, zajímavost a významnost (pro určitý, různě široký okruh recipientů), správnost věcná a v souvislostech. Fakta ve zprávě použitá mohou být nová absolutně (pokud se věc udála poprvé) nebo relativně (pokud se o věci mluví opět, tentokrát v nových vazbách).“* (Kolektiv autorů, 2005: 24) Důsledkem je preferování událostí před tématy vyvíjejícími se déle v čase. Ann M. Major a L. Ervin Atwood (2004) ve své práci věnované environmentálním rizikům upozorňují, že zpravodajství se tradičně zaměřuje na události a výsledkem je, že rizika, která jsou velmi nepravděpodobná a výjimečná (jako havárie ropného tankeru Exxon Valdez) získávají mnohem větší mediální pokrytí než rizika, která daleko pravděpodobněji ovlivní lidské zdraví. Jako příklad uvádí konzumování ryb vylovených ve znečištěných vodách.

Na silný vliv sociální konstrukce reality na environmentální tematiku upozorňuje ve své bakalářské práci Jan Svatoš: *„Reprezentování témat vytváří vztahy k ekologickým problematikám, se kterými recipienti mediálních sdělení nemají většinou žádnou osobní (reálnou) zkušenost. Jen málokterý čtenář navštívil tropické pralesy, ale téměř každý je proti jejich kácení.“* (Svatoš, 2008: 29) Výběr témat, o kterých média informují, má dalekosáhlý vliv na to, jak bude veřejnost k dané problematice přistupovat. Václav Mezřický upozorňuje na ambivalentní charakter tohoto vlivu. *„O úloze masmédií při identifikování environmentálních výzev nemůže být pochyb. Masmédia však přitom mají roli ambivalentní – informují veřejnost o environmentálních hrozbách, jindy tyto hrozby bagatelizují, popírají.“* (2005: 65-66)

Allan Mazur, který se věnoval výzkumu vlivu environmentálních témat v mnoha studiích především z osmdesátých a devadesátých let, upozorňuje na to, že *„jaký je přesně obsah zpráv, je poměrně málo významné v porovnání s množstvím pokrytí“*. (Mazur, 1998: 459) To

úzce souvisí s obecně přijímaným konceptem nastolování agendy, který velmi zjednodušeně znamená, že média nejsou úspěšná v tom, aby nám říkala, co si máme myslet, ale daří se jim ‚nastolovat‘ témata, o kterých máme přemýšlet. (Mc Combs, 2009)

Další Mazurovy (1998: 459) poznatky o environmentálních tématech v médiích jsou následující: Lidé si většinou nevěnují detailně obsahu zpráv, nýbrž absorbují jednoduché obrazy rizik – jako například „díra v ozónové vrstvě“. Lidé jsou nejvíce ovlivněni množstvím pokrytí, obzvláště opakováním jednotlivých obrazů – s tímto množstvím rostou a padají obavy veřejnosti i akce politiků. Množství věnované rizikům je ovlivněno hlavně externími faktory, jako například vztahy mezi novináři a jejich zdroji. Autor v několika bodech upozorňuje na fakt, že význam a závažnost nějaké skutečnosti nerozhodují sami o sobě o tom, jestli se dostane do zpráv (viz předchozí zmínky o zpravodajských hodnotách). Dále pak, že především množství informování o jednotlivých skutečnostech rozhoduje o reakci nejen veřejnosti, ale i oficiálních politických orgánů.

Zacházení s ekologickými tématy v Mladé frontě Dnes a Lidových novinách v prvních deseti porevolučních letech popsala ve své bakalářské práci Paula Majorová. Došla k závěru, že podstata deníků, jako médií s velkou periodicitou a orientací na aktuální dění, je vede k preferování ekologických témat souvisejících s politikou před například ochranou životního prostředí. (2000: 38) Ekologie, která je dnes vědou na pomezí přírodních a společenských věd, nekoresponduje podle autorky s vnitřním členěním dotyčných médií: „*Redakce se většinou dělí na úseky politiky, ekonomiky, vědy či kultury. Ekologie, která je na hranici, tak často propadne mezi jednotlivé sekce.*“ (Majorová, 2000: 38). Navíc autorka upozorňuje, že komplikace vyplývají i ze samotné podstaty ekologie - kromě toho, že jde o vědu roztržštěnou do mnoha podob a odvětví, její reprezentanti často předstupují s rozporuplnými závěry a protichůdnými vizemi. Navíc se ve velké míře kromě odborníků angažuje i laická veřejnost. (2000: 40-41)

Přesto ale autorka konstatuje, že s průměrně 200 publikovanými články ročně zaujala ekologie důležité místo ve sledovaných denících. (Majorová 2000: 41)

3. Metodologie

Kvalitativní analýzu původně pro své výzkumy využívali sociologové a antropologové. Časem se ale prokázala její užitečnost i pro jiné obory. „*Kvalitativní výzkum odpovídá na úplně jiné otázky, než na které se tážou kvantitativní výzkumy, což někteří lidé kritizující kvalitativní otázky neberou v úvahu,*“ charakterizuje Rosaline Barbourová (2008: 11) hlavní rozdíl mezi kvalitativními a kvantitativními výzkumnými přístupy. Stejně to vidí David Silverman, který píše, že „*výběr metody záleží na tom, co chceme zjistit*“. (Silverman, 2001: 25) Jedna z definic zní, že kvalitativní výzkum je „*(...) jakýkoliv výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických metod nebo jiných způsobů kvantifikace.*“ (Glaser a Corbinová in Hendl, 2008: 48)

Vysvětlení širě této negativní definice se odráží v charakteristice metodologa Johna W. Creswella, podle něhož je kvalitativní výzkum „*(...) proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému*“. (Creswell in Hendl, 2008: 48). Jan Hendl charakterizuje na základě literatury k tématu hlavní body výzkumu takto: „*Výzkumník se snaží získat integrovaný pohled na předmět studie, na jeho kontextovou logiku, na explicitní a implicitní pravidla, která fungují v dané oblasti. (...) Používají se relativně málo standardizované metody získávání dat. Hlavním instrumentem je výzkumník sám. Typy dat v kvalitativním výzkumu zahrnují přepisy terénních poznámek z pozorování a rozhovorů, fotografie, audio a videozáznamy, deníky, osobní komentáře, poznámky, úřední dokumenty, úryvky z knih (...) Kvalitativní výzkumník nesestavuje ze získaných dat skládku, jejíž konečný tvar zná, spíše konstruuje obraz, který získává kontury v průběhu sběru a poznávání jeho částí.*“ (2008: 50)

Tato práce za pomoci kvalitativní analýzy srovnává ekologické zpravodajství ročníků 1998 a 2008 nejčtenějšího českého celoplošného deníku Mladá Fronta Dnes. Cílem je zjistit, jak deník ve sledovaných obdobích informoval o ekologii, jaká témata a jak podrobně zpracovával, kdo je v souvislosti s ekologickými tématy citován, jsou-li uváděny v pozitivním nebo negativním světle, a zda v tom po deseti letech nastal nějaký posun.

Pro výběr analyzovaných dokumentů jsem použila elektronický archiv mediálních zpráv MediaSearch společnosti Newton Media a. s. Do výzkumu jsem zařadila články z období

mezi 1. 1. 1998 a 31. 12. 1998 a 1. 1. 2008 a 31. 12. 2008. Kritériem byla přítomnost slova ekologie (nebo výrazu ekologický, ekologická, ekologické) v titulku.

Touto selekcí vznikly soubory 61 článků z roku 1998 a 71 článků z roku 2008. Články jsem nadále roztřídila do kategorií, které vznikly na základě předběžného čtení (např. politika, finance/podnikání, průmysl, ekologické havárie a přírodní katastrofy, kultura/výchova). V rámci jednotlivých kategorií se budu věnovat nejvýraznějším motivům článků, pokusím se vysledovat obecné rysy a společné vlastnosti textů. Nejprve analyzuji každý ročník zvlášť. Poté je vzájemně porovnám.

4. Analýza zpravodajství Mladé fronty Dnes – rok 1998 a 2008

4.1 Analýza roku 1998

Textů, které mají v titulku výrazy ekologie, ekologický, ekologická nebo ekologické, bylo v roce 1998 v Mladé frontě Dnes publikováno 61. Neznamená to ale, že by se věnovaly stejnému počtu jednotlivých témat a událostí - některé jsou publikovány vícekrát nebo v různých regionálních mutacích zároveň, případně se jedná o sledování jednoho tématu v delším čase. Příkladem za všechny jsou zprávy o ekologických autobusech, které zajišťovaly dopravu v Národním parku Šumava. Deník o nich informoval celkem šestkrát. Nejprve ve dvou článcích (v regionálních mutacích Ze západních Čech a Z jižních Čech), poté přinesl dva dny za sebou téměř identickou krátkou zprávu v rubrice Z domova. Na závěr roku se opět v regionální mutaci Ze západních Čech k tématu vrátil dvěma krátkými zprávami o tom, kolik autobusy přepravily lidí a jaké byly na provoz třeba dotace. Texty v analyzovaném vzorku se tak věnovaly celkem 45 různým tématům a událostem.

Tabulka 1: Témata, o nichž vyšlo více článků – ročník 1998

Téma	Počet článků
Ekologické autobusy na Šumavě	6 (jeden je zařazen dva dny po sobě, jeden v podobném znění na dvou regionech, událost je sledována delší dobu)

Ekologické dny v Olomouci	4 (dlouhodobější zpravodajství o události, různé články)
Ekologické večery v Olomouci	2 (dlouhodobější zpravodajství o události, různé články)
Výzva čtenářům, aby vyjádřili svůj názor na ekologické investice (Jižní Čechy)	5 (opakovaně je publikována výzva, plus jeden shrnující článek)
Ekologické granty v Praze	3 (zpráva je zařazena dvakrát, jednou ve dvou regionech)
Ekologický papír	2 (zpráva vyšla ve dvou různých regionálních mutacích)

Většina zkoumaných textů v obou obdobích vyšla pouze v regionálních mutacích. V roce 1998 jsou to téměř tři čtvrtiny textů: 44 analyzovaných textů vyšlo v regionálních verzích novin, 17 jich vyšlo v celostátních rubrikách (viz Tabulka 2).

Texty jsem rozdělila podle jejich převažujícího zaměření do několika skupin (viz Tabulka 3), kterým se budu jednotlivě věnovat v kapitole 4.1.2. Analýzu budu odvíjet převážně od článků, které vyšly v celostátních rubrikách. Nejprve proto následuje jejich přehled.

4.1.1 Ekologie v celostátních rubrikách

V rubrice Z domova vyšlo v roce 1998 devět článků, které odpovídají stanoveným kritériím výběru. Informují o různých tématech regionálního, celostátního i mezinárodního dosahu. Dvě zprávy jsou zařazeny pouze v sekci „krátce z regionů“ – jde o dvakrát za sebou publikovanou zmínku o tom, že na Šumavě bude opět jezdit ekologický autobus na bionaftu.

Další články z rubriky Z domova jsou rozsáhlejší a podrobněji zpracovávají rozdílná témata. Článek s titulkem *Česká republika je malá rozlohou, na ekologické mapě však*

*nepřehlédnutelná*³ určuje Českou republiku (dále pouze ČR) jako významného viníka globálních ekologických problémů, jako je skleníkový efekt nebo vymírání živočišných druhů. Tady se ukazují některé charakteristické rysy: V roce 1998 probíhala přístupová jednání s Evropskou unií (dále též EU), která po ČR požadovala mimo jiné výrazné zlepšení kvality životního prostředí – ve zpravodajství z roku 1998 se to odráží, často na EU odkazuje. Další obecností je výběr citovaných osob. Většinou to jsou buď politici (ministr životního prostředí, krajští zastupitelé, náměstci) nebo ekologičtí aktivisté (Greenpeace, nebo u regionálních témat zástupci nějaké menší místní organizace). Jelikož mnoho zastoupených regionálních témat se týká průmyslu, citováni jsou i mluvčí a ředitelé těchto podniků. V některých, především analytických článcích jsou citováni i další odborníci (ekologové, vodohospodáři apod.). O ostatních textech z rubriky se práce zmiňuje v další kapitole.

Dva ze čtyř článků v roce 1998 v rubrice zahraničí se týkají Evropské unie. Tyto články, zjednodušeně řečeno, informují o tom, že pro přístup ČR do EU je ekologie zásadní téma a že tato oblast bude veřejné rozpočty stát hodně peněz. Článek s titulkem *Evropská spolupráce: drogy a také ekologie*⁴ uvádí ekologii bez dalšího komentáře jako jednu z priorit spolupráce EU se zeměmi bývalého východního bloku (spolu s drogami). Druhý článek hovoří o problematice financování ekologických projektů, které mají ČR přiblížit na úroveň EU. Zpráva *Právo na ekologické informace stále není v celé Evropě samozřejmostí*⁵ informuje o summitu ministrů životního prostředí všech evropských zemí, kde se jedná především o dostupnosti ekologických údajů pro veřejnost. Článek *Ekologická auta a přístroje mají Američanům snížit daně*⁶ spojuje dopravu a problematiku financování ekologického rozměru. V tomto případě jde ovšem výjimečně o finanční výhodu pro ty, kdo díky šetrnější dopravě sníží svůj příspěvek k tvorbě skleníkových plynů. Jedná se o projekt Billa Clintona na snížení nebezpečí skleníkového efektu. Ekologie je tu dávana do souvislosti s globálním oteplováním, což v roce 1998 ještě není příliš časté.

³ BAROCH, Pavel. Česká republika je malá rozlohou, na ekologické mapě však nepřehlédnutelná. *Mladá fronta Dnes*. 11. 11. 1998, s. 5.

⁴ MOCEK, Michal. Evropská spolupráce: Drogy a také ekologie. *Mladá fronta Dnes*. 13. 3. 1998, s. 8.

⁵ TUČEK, Josef. Právo na ekologické informace stále není v celé Evropě samozřejmostí. *Mladá fronta Dnes*. 25. 6. 1998, s. 9.

⁶ ČTK, Ekologická auta a přístroje mají Američanům snížit daně. *Mladá fronta Dnes*. 2. 2. 1998, s. 9.

V roce 1998 vyšly i dva články v rubrice *Názory*. Komentář nazvaný *Na sociální demokracii čeká zkouška z ekologie*⁷ od člena Duhy Vojtěcha Koteckého hovoří o stále velmi aktuálním tématu prolomení těžebních limitů v oblasti kolem Horního Jiřetína. To naznačuje, jak dlouhodobá jsou některá ekologická témata – stejné téma je stále diskutováno o dvanáct let později v souvislosti s volbami do Poslanecké sněmovny v roce 2010. Autor argumentuje tím, že případné prolomení těžby by znamenalo zesměšnění ČSSD, která právě na šetrném zacházení s nerostnými surovinami stavěla své předvolební ekologické sliby. Apeluje na to, aby před energetikou dostali přednost lidé. Ekologie je prezentována jako zájem člověka – jako postoj, který člověka a kvalitu jeho životního prostředí upřednostňuje před ziskem. Tím se text oproti vyznění ostatních velmi liší, což je zřejmě dáno jeho publicistickou povahou – ve zpravodajství se snáze informuje o vynálezu šetrnějšího motoru pro ekologickou dopravu, než o lidské potřebě zdravé přírody.

V dalších celostátních rubrikách (*Peníze*, *Test Dnes*) je ekologie opět stavěna do přímé souvislosti s penězi (informace o výhodných ekologických úvěrech IPB na projekty přispívající ke zlepšení životního prostředí). V rubrice *Test Dnes* je otištěn článek *Výrobci se nesnaží na trh prosadit ekologické prášky, ačkoliv to slíbili*⁸, který obsahuje informaci o nedostatečné snaze producentů pracích prášků protlačit na trh bezfosfátové prášky na praní. Článek hovoří o vyšší ceně prášků, ale uvádí i jejich výhody. Je to příklad dalšího typu vyskytujících se textů – o novém ekologickém typu libovolného produktu, který je k životnímu prostředí šetrnější než jeho starší verze. Informace o tom, jak a proč je daný výrobek šetrný a úsporný, je často vágní, nebo úplně schází (v tomto konkrétním případě to ovšem vysvětleno je).

V celostátních rubrikách je ekologie nejčastěji spojována s konkrétními produkty, financemi (ekologie je drahá, ale protože je prospěšná, stát jí leckdy zvýhodní) a legislativou, méně už například se způsobem života. Nejčastější smysl výkladu termínu ekologický je zde méně energeticky náročný a méněznečišťující. Paradoxně se ale o ekologii píše právě v souvislosti se skutečnostmi velmi neekologickými (znečišťujícími a energeticky závislými). I to má ovšem svou logiku – pokud je něco z ekologického hlediska neuspokojivé, je třeba hledat

⁷ KOTECKÝ, Vojtěch. Na sociální demokracii čeká zkouška z ekologie. *Mladá fronta Dnes*. 6. 4. 1998, s. 6.

⁸ VEČERKOVÁ, Hana. Výrobci se nesnaží prosadit práci prášky, ačkoliv to slíbili. *Mladá fronta Dnes*. 26. 8. 1998, s. 3.

šetrnější alternativy. Když se to daří, dozvídáme se o nich ze stránek tisku. Častý je ovšem pochopitelně i případ negativního využití výrazu, kdy například člověk svou činností naruší přírodní prostředí (například únikem chemikálií do pozemních vod) a i o tom se dočteme jako o „ekologické havárii“.

Tabulka 2:

Distribuce analyzovaných článků v rubrikách a regionálních mutacích deníku – ročník 1998

Rubrika/ Regionální mutace	Počet článků
Z domova	9
Ze zahraničí	4
Názory	2
Peníze - podnikání	1
Test Dnes	1
Západní Čechy	4
Střední Čechy	4
Severní Čechy	6
Jižní Čechy	7
Střední Morava	3
Severní Morava a Slezsko	10
Jižní Morava	1

Jihovýchodní Morava	2
---------------------	---

4.1.2 Tematické skupiny roku 1998

Tato část práce se jednotlivě zabývá tematickými skupinami, do kterých jsou texty rozčleněné. V jejich rámci zmíním nejzajímavější zprávy a články a na konkrétních příkladech představím typické rysy analyzovaných textů. Nezmíním skupinu Ostatní, kam jsem zařadila jediný článek, který sice hovoří o dlužích firmy, která se jmenuje Ekologie, ale jinak se této oblasti nedotýká.

Tabulka 3:

Rozdělení do tematických skupin podle převažujícího zaměření článku – ročník 1998

Tematické zaměření	Počet článků
Ekologie a politika (od komunální po mezinárodní)	18
Ekologie, kultura a výchova	13
Ekologická doprava	8
Ekologie, průmysl a podnikání	12
Ochrana přírody	6
Ekologické havárie a škody	3
Ostatní	1

Šedesát jedna článků je věnováno 45 jednotlivým tématům. Hranice mezi tím, co jsem počítala jako jedno téma a co ne, je leckdy tenká. Například pokud by se několik článků

věnovalo autobusům v Třinci, považuji to za jedno téma. Pokud se ale jeden článek věnuje v lednu autobusům v Třinci a druhý v březnu autobusům v Broumově, považuji to za témata dvě. Pokud stejný článek vyjde ve více rubrikách, regionech nebo vícekrát, počítám ho jako jednu skutečnost.

4.1.2.1 Ekologie a politika (od komunální po mezinárodní)

Tato skupina je nejširší a nejrozšířenější ze všech. Patří sem články informující o veřejných investicích do ekologie, článek o spolupráci zemí východního bloku s Evropskou unií na poli životního prostředí i článek informující o summitu evropských ministrů životního prostředí. Zastoupeny jsou tři články z domácí rubriky, tři z celkových čtyř zahraničních článků, oba komentáře z názorové rubriky a 10 regionálních článků. Celkem 18 textů.

O procesu přístupu k Evropské unii pojednávají dva texty ze zahraniční rubriky. Titulek *Ekologie bude v unii pro Prahu drahá*⁹ uvádí zprávu převzatou z České tiskové kanceláře. Článek, citující vysokého úředníka EU Jespera Jørgensena, pojednává o nutnosti přijmout do jednoho roku mnoho legislativních opatření a technologických změn v oblasti životního prostředí v souvislosti se vstupem do EU. Článek spekuluje o možnosti zavedení přechodných období pro nové členské státy, podle článku není z důvodu nutnosti vysokých investic možné uvést věci do souladu s evropskou úrovní do doby vstupu do EU. Pozoruhodné jsou dvě skutečnosti – přestože nutnost zvyšování standardů v oblasti životního prostředí se pochopitelně týkala celé republiky (a článek v tomto smyslu i vyznívá), titulek jmenuje místo České republiky její hlavní město, což je lehce zavádějící. Druhý zajímavý moment článku je jeho poslední věta, která přidává jinak zpravodajskému materiálu nádech komentáře: „*Někteří úředníci unie však vidí zaostávání kandidátů jako výhodu ‚Máte příležitost vylepšit své technologie, zavést energeticky úsporné provozy, omezit emise všeho druhu,‘ říká za ně Jørgensen. Ale kde vzít peníze, to neříká.*“ Zde si článek dokonce lehce protirečí, protože v předchozích větách mluví o dotačním programu EU právě pro oblast životního prostředí kandidátských zemí.

⁹ ČTK, Ekologie bude v unii pro Prahu drahá. *Mladá fronta Dnes*. 6. 3. 1998, s. 8.

*Evropská spolupráce: drogy a také ekologie*¹⁰ je titulek článku Michala Mocka „*Boj se šířením drog a životní prostředí mají být prvními testy spolupráce mezi Evropskou unií a státy někdejšího východního bloku,*“ začíná text, který dále přináší informace o setkání zástupců dvaceti šesti států, kteří v Londýně založili Evropskou konferenci. Dále článek nepřináší konkrétnější informace ani o jedné oblasti budoucí spolupráce a věnuje se obecněji významu setkání a nepřítomnosti Turecka na něm. K tématu ekologie se čtenář nedozvěděl nic oproti předcházejícímu článku z 6. 3. 1998, jehož hlavním sdělením bylo, jak ostatně konstatuje již v titulku, že ekologie bude v EU drahá.

18. 4. 1998 byl v rubrice Z domova publikován článek Pavla Barocha, autora, který se ekologii věnuje soustavně, s titulkem *Ekologické údaje budou nyní bližší*¹¹, jenž má společné rysy s článkem z 25. 6. 1998 s titulkem *Právo na ekologické informace stále není v celé Evropě samozřejmostí*¹² (Ze zahraničí). Oba se věnují problémům, se kterými se musejí potýkat zájemci o získání informací o životním prostředí. Ačkoliv mají podle prvně jmenovaného textu úředníci v Česku povinnost poskytnout tazateli informace, pokud by to nebylo v rozporu se státními zájmy, často tak nečiní. V souvislosti s tehdy schvalovaným zákonem o právu na informace o životním prostředí to autor ilustruje na příkladu, kdy úřady odmítly poskytnout požadované informace hnutí Greenpeace. V textu jsou citováni zástupci ekologických hnutí Greenpeace a Hnutí Duha a tehdejší ministr životního prostředí takzvané Tošovského vlády Martin Bursík. Článek staví spolupráci státu a ekologických hnutí do pozitivního světla. Problematičtěji se stejné téma jeví, když je projednáváno na evropské půdě – druhý jmenovaný článek pojednává o setkání ministrů životního prostředí všech evropských zemí. Projednávanou Dohodu o přístupu veřejnosti k informacím o životním prostředí odmítlo podepsat Německo, a to údajně především kvůli strachu, že ekologičtí aktivisté budou přístup k informacím zneužívat k zesílení bojkotu transportů jaderného paliva. Autor upozorňuje i na případ Ruska, které sice dohodu podpořilo, nicméně praxe v této zemi ukazuje, že za pouhé shromažďování a organizování veřejně přístupných informací se tamní občan může dostat do vězení. Tyto příklady ukazují, jak závažná může ekologická problematika být, že přesahuje do

¹⁰ MOCEK, Michal. Evropská spolupráce: Drogy a také ekologie. *Mladá fronta Dnes*. 13. 3. 1998, s. 8.

¹¹ BAROCH, Pavel. Ekologické údaje budou nyní bližší. *Mladá fronta Dnes*. 18. 4. 1998, s. 6.

¹² TUČEK, Josef. Právo na ekologické informace stále není v celé Evropě samozřejmostí. *Mladá fronta Dnes*. 25. 6. 1998, s. 9.

takových oblastí jako je svoboda jednotlivce nebo naopak bezpečnost celého státu. V článku je citován zástupce mezinárodní ekologické organizace Přátelé země, ministr životního prostředí Martin Bursík a k případu z Ruska novinářka Tatjana Arťomová.

Dojem, že ekologie je mimo politickou scénu, navozuje titulek krátkého rozhovoru Pavla Barocha s exministrem životního prostředí Jiřím Skalickým. Stojí v něm: *Ekologie byla zajímavá, ale já volím politiku*¹³. „Sestavit vládu z patnácti, osmnácti odborníků, těch, co hlasitě kopou za svůj resort, znamená sestavit špatnou vládu,“ reaguje Skalický na dotaz, zda pro něj v čele resortu nebylo nevýhodou, že není ekolog. Společně s tím, že přiznává, že ekologové jsou i resortem, který by měl hájit podobné cíle, vnímání jako obtížný hmyz. Článek vyznívá velmi rozporuplně, přestože Skalický dále hovoří o tom, že ekologie sice nebude nadále jeho prioritou, nicméně utvrdil se svým působením ve funkci o skutečnosti, jak významná oblast to je. Text může posílit dojem, který podle něho měli ekologové, když Skalický nastupoval do funkce: „(...) některým ochráncům životního prostředí vstávaly hrůzou vlasy na hlavě.“ Článek vyšel v rubrice Z domova.

Kritiku ekologických cílů a aktivit Hlavního města Prahy přinášejí další dva rozhovory. Na začátku roku byl publikován rozhovor¹⁴ s Martinem Bursíkem (tou dobou ve funkci člena městského zastupitelstva a předsedy výboru pro životní prostředí), který měl za cíl přiblížit zaváděný systém třídění odpadů. Rozhovor je zaměřen kriticky a autoři (Jana Šprunková a David Konečný) se ptají na chyby systému a na možné zlepšení. Závěrem na dotaz, co soudí o ekologické aktivitě radnice, Bursík odpověděl: „Upřímně řečeno, za toto období je to taková udržovací politika. (...) A já to vidím jako dost promarněnou šanci.“ V tomto rozhovoru jsou jasně nastíněny konkrétní kroky, které by bylo možné podniknout pro zlepšení životního prostředí na individuální i systémové úrovni. Text vychází z předpokladu, že tato oblast je ve špatném stavu a je třeba pracovat na nápravě. Zároveň prezentuje názor, že ze strany pražské radnice „o ofenzivě v ekologii nemůže být řeč.“ Na konci roku dostala ve stejné rubrice

¹³ BAR. Ekologie byla zajímavá, ale já volím politiku, říká exministr. *Mladá fronta Dnes*. 28. 2. 1998, s. 4.

¹⁴ KONEČNÝ, David, ŠPRUNKOVÁ, Jana. Systém má malé ekologické ambice, říká Martin Bursík. *Mladá fronta*. 20. 1. 1998, s. 4.

(Region Praha) podobnou příležitostí ke kritice chybných kroků v oblasti životního prostředí v článku¹⁵ z 22. 10. 1998 poslankyně ČSSD Toběrná.

Podrobnějšímu rozboru podrobil redaktor Jaroslav Čuřík ekologické aktivity brněnské radnice. V analýze s titulkem *Ekologické sliby byly nekonkrétní, tomu odpovídalo jejich plnění*¹⁶, která byla publikována v regionální mutaci *Z Jižní Moravy*, rekapituluje, které z úkolů programového prohlášení rady města Brna se za volební období podařilo splnit. Hlavním citovaným zdrojem je městská zastupitelka Jana Drápalová, která je i členkou Českého svazu ochránců přírody. Autor ji proto zřejmě považoval za nestranný zdroj a nepovažoval za nutné citovat jako protiváhu například zástupce místní ekologické organizace. Čuřík hned v úvodu konstatuje, že: „(...) značná část úkolů v oblasti životního prostředí je v programovém prohlášení rady formulována takovým obecným způsobem, že lze těžko zhodnotit, zda je politici plní, nebo neplní.“

Redaktoři jihočeské regionální mutace navázali dialog se svými čtenáři, když v listopadu čtyřikrát za sebou otiskli v podobném znění výzvu čtenářům k diskusi nad otázkou zformulovanou titulkem. Ten zní: *Potřebujeme investice do ekologie?*¹⁷. Článek předesílá, že region je považován za oblast s nejčistším ovzduším. Táže se, zda je v době, kdy se na jeho území staví jaderná elektrárna Temelín, kterou nadsazeně nazývá „atomovou potvorou, o níž nikdo neví, co vyvede“, možné mluvit o ekologii. Čtenářům je adresován dotaz, zda je v té době rozumné investovat do plynofikace za účelem ozdravení ovzduší. Článek vyzývá čtenáře, aby se telefonicky obrátili na redaktora deníku s tím, že nejzajímavější ohlasy budou otištěny. Je to inspirativní příklad komunikace se čtenáři na regionální úrovni z doby, kdy neexistovaly online diskuze pod internetovými verzemi novin. Příklad naznačuje, že danému problému redaktoři přikládali značnou váhu a podporuje veřejnou diskusi nad ekologickými

¹⁵ KA. ... nelíbí se mi, že vedení radnice utlumilo ekologické aktivity, míní poslankyně Toběrná. *Mladá fronta Dnes*. 22. 10. 1998, s. 2

¹⁶ ČUŘÍK, Jaroslav. Ekologické sliby byly nekonkrétní, tomu odpovídalo jejich plnění. *Mladá fronta Dnes*. 7. 11. 1998, s. 2.

¹⁷ Potřebujeme investice do ekologie?. *Mladá fronta Dnes*. 12. 11. 1998, s. 2.

tématy. K tématu byli citováni taky starostové zainteresovaných měst v článku publikovaném pod titulkem *Starostové obhajují investice do ekologie*¹⁸.

Zprávou převzatou z agenturního zpravodajství ČTK odstartovala série tří krátkých článků o pražských grantech na projekty, které se týkají životního prostředí. *Radní rozdělí miliony na ekologické granty*¹⁹ stojí v titulku agenturní zprávy, která pouze informuje, že finanční podpora byla odsouhlasena ve stejné výši jako vloni. Informace vyšla v rubrice Z domova. Poté ji převzala do svého zpravodajství pražská regionální mutace a její rozšířenou verzi vydala další den. O necelé dva týdny později byla zpráva opět zařazena doplněná o informaci, kdy je konečný termín pro podávání projektů. Deník tak kromě poskytnutí informace o využívání peněz z veřejných rozpočtů zprostředkoval servis všem případným zájemcům o grant.

Poslední dva texty, které spadají do politické tematické skupiny, jsou oba články z rubriky Názory. Krátce se zabývejme komentářem Tomáše Brzobohatého nazvaném *Ekologie se dere kupředu*²⁰. Na otázku proč je slovo ekologie skloňováno častěji než dříve, si autor odpovídá: „*Pochopilo snad více občanů teorii udržitelného rozvoje? Či se v daleko hojnější míře zajikli soucitem ze světového osudu velryb, nebo z údělu čolků v nejbližší lokalitě? Sotva. (...) Ekologické problémy nás totiž doběhly. (...) Nejsou žádnými problémy pro sváteční stůl, ale naprosto všedními jevy a běžnými starostmi.*“ Následně autor volá po tom, aby politici, pokud hodlají zabodovat s ekologickými tématy ve volbách, navrhli seriózní eventuality. Upozorňuje ovšem, že je třeba jejich představy posuzovat obezřetně, jelikož půjde o řešení každodenních potíží. Co tento text činí pro tuto analýzu důležitým, je dodatek „*Tento komentář vyjadřuje stanovisko listu.*“ Mladá fronta Dnes se výslovně hlásí ke komentáři, který na ekologii nahlíží ryze pragmaticky, nesentimentálně. Charakterizuje ji jako součást každodenního života, který je významný především proto, že je nevyhnutelný.

¹⁸ vam, Starostové obhajují investice do ekologie. *Mladá fronta Dnes*. 14. 11. 1998, s. 2.

¹⁹ ČTK. Radní rozdělí miliony na ekologické granty. *Mladá fronta Dnes*. 22. 1. 1998, s. 6

²⁰ BRZOBOHATÝ, Tomáš. Ekologie se dere kupředu. *Mladá fronta Dnes*. 28. 3. 1998, s. 12.

4.1.2.2 Ekologie, kultura a výchova

Do této skupiny patří články týkající se kulturního a vzdělávacího dění souvisejícího s oblastí životního prostředí. Celkem 14 článků informuje o ekologických aktivitách směřujících ke zvýšení obecného ekologického povědomí. Všechny články jsou z regionálních rubrik.

Šest textů ze střední Moravy je věnováno ekologickým aktivitám v Olomouci. Na přelomu dubna a května informují o Ekologických dnech, tradičně pořádané akci ekologického střediska Sluňákov. Články zvou na Ekologické dny, uvádějí, kdy a kde se konají, jaké akce budou jejich součástí a citují pořadatele. Jedná se o významnou regionální událost a tomu odpovídá i míra zpravodajského pokrytí. Pozoruhodný je článek Ivy Pustějovské (autorky 5 z celkových 6 zastoupených článků z regionu). Pod titulkem *I v Praze se rozšířilo, že ekologické dny jsou zajímavé, říká Michal Bartoš*²¹ následuje výčet osobností, které se akce zúčastní. Je přirozené, že článek, zabývající se kulturně vzdělávací akcí, věnuje prostor pro zmínění nejzajímavějších bodů programu. Nicméně tento příklad je extrém, který spojením s mnoha prominentními osobnostmi zastírá smysl události a soustředí se pouze na mediálně atraktivní rozměr.

Na podzim se v regionální mutaci Střední Morava objevily dvě krátké lokální zprávy o Ekologických večerech. Obsahují pouze základní informace – odpovědi na základní zpravodajské otázky *kdo, co, kde a kdy*.

Podobný, i když ne tolik stručný, charakter mají i dvě zprávy, informující o vzniku dvou ekologických středisek. *„Během roku by zde mělo vyrůst vzdělávací středisko ekologické výchovy pro děti i dospělé z celého regionu. Vznikne zde centrum, kde budeme pořádat přednášky a výchovné programy pro školní mládež, ale i například vzdělávat pedagogy,“ uvedl ředitel Poblanického ekologického centra Českého svazu ochránců přírody Pavel Pešout,*“ píše se v článku s titulkem *Z objektu bývalé školky bude ekologické vzdělávací*

²¹PUSTĚJOVSKÁ, Ivana. I v Praze se rozšířilo, že Ekologické dny jsou zajímavé, říká Michal Bartoš. *Mladá fronta Dnes*. 20. 4. 1998, s. 3.

centrum²². Zpráva hovoří jen o obecném záměru ekologické výchovy, neuvádí však žádné příklady, nebo konkrétnější představy o tom, co si pod pojmem představit.

Méně obecně je stejné téma zpracováno v článku s titulkem *Ochránci přírody otevřeli ekologické středisko*²³. Jsou zde uvedeny konkrétní aktivity nového střediska Planorbis, například publikace časopisu pro školy, zaměřeného na konkrétní ekologické problémy. Jak už bylo zmíněno, velmi častou součástí zpravodajství souvisejícího s ekologií je odkaz na finanční náročnost. Provoz ekologického střediska sice nemusí být přímo drahý, ale nedostatek peněz je v článku zmíněn, a opět se tak posiluje pomyslná vazba mezi ekologií a penězi: „*Bolestí však zůstávají peníze. (...) Sponzoři se do ekologie nehrnou, nejsme fotbalový klub.*“ Článek cituje učitele, který se stará o chod střediska.

Se vstupem do EU souvisí zpráva z regionální mutace Ze severních Čech *Projekt ekologické výchovy začal*²⁴. Informuje o spolupráci střediska ekologické výchovy Sever v Litoměřicích a německou organizací Econtur Bremen. Bohužel článek naprosto rezignuje na jakékoliv přiblížení obsahu této spolupráce. Čtenář dostává pouze informaci kdo, kde, s kým a za či peníze bude spolupracovat na ekologické výchově. Vůbec se nedozví, co si pod tím má představit.

Obsáhleji informuje text převzatý z ČTK a publikovaný na Severní Moravě a Slezsku *Studenti i učitelé soutěží v ekologické hře*²⁵. „*V lesíku Vrchovina na kraji města bude sto padesát studentů a učitelů ze základních a středních škol soutěžit v odborných disciplínách. Například v určování stromů, měření kvality vody, orientaci v satelitním snímku a dalších činnostech,*“ přibližuje akci čtenáři agenturní zpráva. Jak je uvedeno v článku, vítězové národního kola soutěže jeli na světovou konferenci Globe do Helsinek, jejíž součástí byla i expedice na polární kruh. Článek o programu Globe, který se zabývá dopadem lidské činnosti na ekologii, je příkladem, jak lze ekologické zpravodajství pojmout poutavě. Nepracuje pouze s pojmy širokého významu a přitom není ani zahlcen informacemi, kterým by čtenář nerozuměl.

²² jds, Z objektu bývalé školky bude ekologické vzdělávací centrum. *Mladá fronta Dnes*. 22. 1. 1998, s. 2.

²³ tn, Ochránci přírody otevřeli ekologické středisko. *Mladá fronta Dnes*. 5.5. 1998, s. 1.

²⁴ MAL. Projekt ekologické výchovy začal. *Mladá fronta Dnes*. 13. 3. 1998, s. 2.

Podobnými příklady jsou dvě zprávy ze severních Čech, které informují o výstavách umělců inspirovaných krajinou postiženou těžbou nerostných surovin. Jejich titulky zní *Výstava o krajině hraje lidem především na ekologické city*²⁶ a *Fotografie nápravy ekologické zkázy vystavuje Stanislav Štýs*²⁷.

4. 1. 2. 3. Ekologická doprava

Šest z osmi článků této skupiny se týká ekologických autobusů na Moravě. Jeden se věnuje identickému tématu v Karlových Varech. Poslední článek pochází od ČTK a týká se snížení daňové zátěže pro Američany, kteří budou jezdit vozy šetrnějšími k přírodě.

Autobusům na bionaftu, které vozí na Šumavě turisty, se Mladá fronta Dnes věnuje v průběhu celého roku ve třech rubrikách. Články jsou publikovány ve dvou regionálních mutacích (Z jižních Čech a Ze západních Čech) a dvě krátké zprávy v rubrice Z domova. 24. 4. 1998 a o den později jsou v různých regionálních mutacích publikovány dva články v podobném znění, které popisují dopravní situaci na Šumavě v průběhu turistické sezóny obecně. Ekologický autobus je pouze zmíněn v titulku a na začátku článku jako nejzajímavější informace zprávy. Dále je tato informace dva dny za sebou publikována jako krátká zpráva z regionů v rubrice Z domova pod titulkem *Na Šumavu se vrátí ekologický autobus*²⁸. Na konci roku se opět regionální rubriky zmíní o způsobu financování autobusu: „*Ekologický autobus jezdící v létě po šumavském národním parku přepravil pětadvacet tisíc turistů. Zatímco vloni správa parku dovovala autobus více než osmi sty tisíci korun, letos zaplatila necelých čtyři sta tisíc korun. Ve špičkách cestovalo autobusy až šestnáct set lidí denně*“, je celé znění zprávy ze 4. 11. 1998. Tento text už neobsahuje ani zmínku, co autobus činí ekologickým. Ekologie je tu opět asociována především s financemi. Dá se předpokládat, že vysoká četnost zpráv o ekologické

²⁵ ČTK. Studenti i učitelé soutěží v ekologické hře. *Mladá fronta Dnes*. 4. 4. 1998, s. 1.

²⁶ POKORNÝ, Jakub. Výstava o krajině hraje lidem především na ekologické city. *Mladá fronta Dnes*. 13. 10. 1998, s. 3.

²⁷ lu. Fotografie nápravy ekologické zkázy vystavuje Stanislav Štýs. *Mladá fronta Dnes*. 4. 2. 1998, s. 2.

²⁸ KS. Na Šumavu se vrátí ekologický autobus. *Mladá fronta Dnes*. 27. 4. 1998, s. 2.; KS. Na Šumavu se vrátí ekologický autobus. *Mladá fronta Dnes*. 28. 4. 1998, s. 2.

dopravě v deníku souvisí s informačními kanály, které zpravodajové využívají. Když kraj investoval do nového dopravního prostředku a navíc se mohl pochlubit tím, že je takzvaně ekologický, jistě o takové skutečnosti rád vydal tisková prohlášení, na jejichž základě vyšlo několik článků.

Finanční aspekt ekologie je těžištěm i v článku z produkce ČTK z 2. 2. 1998. *Ekologická auta a přístroje mají Američanům snížit daně*²⁹, stojí v titulku textu publikovaného v zahraniční rubrice, který jako jeden z mála ze zkoumaného vzorku zmiňuje problém globálního oteplování: „Americký prezident Bill Clinton o víkendu zveřejnil podrobnosti svého plánu využití 6,3 miliardy dolarů během pěti let v boji proti následkům skleníkového efektu, který přispívá ke globálnímu oteplování,“ je v úvodu zprávy, která ekologické vozy charakterizuje jako auta s hospodárnějším provozem.

4.1.2.4 Ekologie, průmysl a podnikání

Devět z dvanácti článků, které spadají pod tuto oblast, je regionálních. Velké průmyslové podniky, jež způsobují výrazné znečištění regionů, jsou pro lokální zpravodajství pochopitelně velké téma, stejně jako podnikatelé, kteří přispívají k rozvoji regionu. Jeden článek (*Neví kudy kam, ale ekologický sýr chce vyrábět dál*³⁰) vyšel v rubrice Z domova. Článek z produkce ČTK s titulkem *Malé podniky mohou získat výhodné ekologické úvěry*³¹ vyšel v rubrice Peníze – Podnikání a článek o ekologických pracích prášcích³² je z přílohy Test Dnes.

Zajímavý je článek Pavla Barocha o situaci ekologického zemědělce Vosátka. Farmář vyrábí ekologický sýr a další zemědělské produkty bez použití chemie. I když je v materiálu s titulkem *Neví kudy kam, ale ekologický sýr chce vyrábět dál*³³ použit termín biopotravina, je

²⁹ ČTK, Ekologická auta a přístroje mají Američanům snížit daně. *Mladá fronta Dnes*. 2. 2. 1998, s. 9.

³⁰ BAROCH, Pavel. Neví kudy kam, ale ekologický sýr chce vyrábět dál. *Mladá fronta Dnes*. 22. 10. 1998, ... s. 6.

³¹ ČTK. Malé podniky mohou získat výhodné ekologické úvěry. *Mladá fronta Dnes*. 15. 10. 1998, s. 4.

³² VEČERKOVÁ, Hana. Výrobci se nesnaží prosadit prací prášky, ačkoliv to slíbili. *Mladá fronta Dnes*. 26. 8. 1998, s. 3.

³³ BAROCH, Pavel. Neví kudy kam, ale ekologický sýr chce vyrábět dál. *Mladá fronta Dnes*. 22. 10. 1998, ... s. 6.

v takovém kontextu, že je zjevné, že tehdy nešlo o slovo běžně užívané. Nicméně celým textem se vine opět především otázka peněz – zemědělec je zadlužený, náklady jsou příliš vysoké, poptávka nulová. Navíc je zde zmínka, že ekologické zemědělství je návratem do minulosti. Článek ovšem končí optimisticky: „(...) je to cesta pro budoucnost.“ Podobné vyznění má článek *Ekologický papír je drahý*³⁴ z regionální mutace Ze střední Moravy, popisující snahu papírnického podniku v Aloisově vyrábět papír z bavlny, konopí, lnu a stepní trávy.

Jsou zde zastoupeny tři články Ivy Rossmanithové z regionální mutace Severní Morava a Slezsko, z nichž každý nabízí jiný odlišný pohled na vztah ekologie a průmyslu v regionu. *Ekonomika a ekologie – nerozlučné důvody pro uzavření vysokých pecí*³⁵, je titulek jednoho z nich. Zpráva informuje o zastavení ‚hutní prvovýroby ve Vítkovicích‘. Citováni jsou zástupci společnosti Vítkovice a mluvčí ministerstva průmyslu a obchodu. Zpráva zdůrazňuje roli EU v zastavení výroby: „Investice do obnovy pecí a do takových úprav, aby jejich provoz vyhověl novému zákonu o ochraně ovzduší, by totiž přišla na miliardy korun.“

Opačný případ je popsán v článku z 26. 8. 1998 s titulkem *Energetika Nové huti má ekologický certifikát*.³⁶ „Certifikát je jedním z dokladů, že společnost značně omezila škodlivé vlivy své výroby na životní prostředí. Ostravská hutní společnost vynaložila na ekologické stavby v prvním pololetí tohoto roku téměř 613 milionů korun (...).“ Následně jsou v článku uvedeny konkrétní kroky, které společnost podnikla, aby zmenšila negativní vliv výroby. Citován je ředitel závodu Energetika.

Jako přechod k další tematické skupině nazvané Ochrana přírody zmíním článek z 22. 7. 1998, který byl publikován pod titulkem *Ekologická skupina chce jednat s podniky o životním prostředí*³⁷. Informuje o vzniku ekologické skupiny OKO, jež chce zastupovat občany při jednání s firmami, které na Ostravsku znečišťují životní prostředí. Článek popisuje záměry

³⁴ rš. *Ekologický papír je drahý. Mladá fronta Dnes. 31. 3. 1998, s. 2.*

³⁵ ROSSMANITHOVÁ, Iva. *Ekonomika a ekologie – nerozlučné důvody pro uzavření vysokých pecí. Mladá fronta Dnes. 1. 10. 1998, s. 1.*

³⁶ ros. *Energetika Nové huti má ekologický certifikát. Mladá fronta Dnes. 26. 8. 1998, s. 2.*

³⁷ ros. *Ekologická skupina chce jednat s podniky o životním prostředí. Mladá fronta Dnes. 22. 7. 1998, s. 2.*

ekologické skupiny a upozorňuje na výhodu takové instituce „*Podnikům a úřadům se vždy jedná lépe s někým, koho mohou pojmenovat,*“ cituje zpráva zástupce OKA. Důležitým rysem článku je, že zmiňuje, že „*členové OKA přitom nejsou jen ekologové, ale mezi jeho jedenácti členy jsou podnikatelé, studenti, matky na mateřské dovolené či lékařka.*“ Vyjadřuje tím, že zájem o životní prostředí není vlastní jen zaníceným ekologickým aktivistům, ale že jde o starost lidí ze všech sociálních skupin.

4.1.2.5. Ochrana přírody

Ze všech analyzovaných textů se nejvíce o samotné ekologii dozvíme právě z článků z této skupiny. Tři z pěti mají analytický charakter a věnují se tématu v širších souvislostech.

Analytický článek s titulkem *Česká republika je malá rozlohou, na ekologické mapě však nepřehlédnutelná*³⁸ z rubriky *Z domova* určuje Českou republiku jako významného viníka globálních ekologických problémů, jako je skleníkový efekt nebo vymírání živočišných druhů. Za problémy ČR označuje především vysokou energetickou náročnost průmyslu, nedostatek čistíren odpadních vod a kanalizační sítě. Připomíná se závazek České republiky i EU na snížení emisí CO₂ z Kjóta. Je zde uvedeno, že přechodné období pro přijetí do unie se bude týkat čistoty vod. Citován je ministr životního prostředí Miloš Kužvart, dva ekologičtí aktivisté Tomáš Nenička a Václav Vašků (oba z organizace Greenpeace) a ředitel Výzkumného ústavu vodohospodářského Jan Bouček. V tomto článku se opět ukazují charakteristické rysy: V roce 1998 probíhala přístupová jednání s EU, která po ČR požadovala mimo jiné výrazné zlepšení kvality životního prostředí – ve zpravodajství z roku 1998 se to odráží.

Druhý článek z rubriky *Z domova* se týká takzvaného ekologického terorismu (analýza porovnávající činy ekologických aktivistů v České republice a cizině). Už titlek *Ekologický terorismus se republice zřejmě nevyhne*³⁹ vyvolává dojem, že ekologičtí aktivisté se

³⁸ BAROCH, Pavel. Česká republika je malá rozlohou, na ekologické mapě však nepřehlédnutelná. *Mladá fronta Dnes*. 11. 11. 1998, s. 5.

³⁹ BAROCH, Pavel. TUČEK, Josef. Ekologický terorismus se republice zřejmě nevyhne. *Mladá fronta Dnes*. 3. 2. 1998, s. 6

v budoucnu pokusí o takové akce, které by mohly ohrozit například jadernou bezpečnost. Už začátek článku nestaví ekologický aktivismus do dobrého světla: „*Nad činy, které někdy volí ekologičtí aktivisté, aby prosadili své ‚zelené‘ ideály, zůstává mnohým lidem rozum stát. Při startu Velké pardubické vběhnou do dráhy pro koně, poničí plot rozestavěné jaderné elektrárny Temelín a vniknou do areálu nebo se připoutají k bagru, který právě bourá severočeské Libkovic.*“ Nicméně je zde dán i velký prostor ekologům a sociologům akce obhájit. Je zde uveden i zajímavý fakt, že ekologické organizace se dostávají na seznamy extremistických hnutí. Autory článku jsou Pavel Baroch a Josef Tuček, kteří se ekologii na stránkách deníku systematicky věnují.

*Vojenský výcvikový prostor nebo ekologický ráj a nedotčená příroda? To obojí je Libavá*⁴⁰. To je titulky článku, který odhaluje kuriózní charakter vojenského prostoru, jenž si paradoxně právě díky svému využití armádou zachoval čistě přírodní charakter a bohatství. Článek informuje o snaze ekologů získat pro Libavou statut přírodní rezervace.

*Ekologický projekt roku chrání dravce*⁴¹ je zpráva informující o zařízení na ochranu dravců před elektrickým vedením. Zpráva podrobně informuje o principu, na kterém zařízení funguje a dále uvádí: „*Projekt ochrany dravců před zásahem elektrickým proudem, který podporuje ministerstvo životního prostředí, byl vloni oceněn jako nejlepší ekologický projekt roku.*“ Kdo ho takto ocenil, však nezmiňuje, čímž informace značně ztrácí na váze.

„*Způsoby, jak by mohla a měla obec spolupracovat se svými obyvateli na ochraně životního prostředí, představí počátkem března starostům z nejrůznějších koutů země město Kolín.*“ začíná zpráva informující o semináři o ekologické politice obcí. Její titulky zní *Kolín představí výsledky ekologické akce*⁴² a jde o další z řady zpráv, které informují o události související s ekologií. Tyto zprávy se bohužel většinou omezují na konstatování, že se daná akce koná, ale jen málo čtenářům sdělí o jejím smyslu.

⁴⁰ MACKOVÁ, Martina. Vojenský výcvikový prostor nebo ekologický ráj a nedotčená příroda? To obojí je Libavá. *Mladá fronta Dnes*. 22. 8. 1998, s. 2

⁴¹ jds. Ekologický projekt roku chrání dravce. *Mladá fronta Dnes*. 22. 5. 1998, s. 2.

4.1.2.6 Ekologické havárie a škody

Do této skupiny jsou zařazeny tři zprávy.

Odborně je zaměřen článek, který vyšel 18. 4. 1998 v rubrice *Z domova Ekologické havárie řeší na Kroměřížsku bakterie*⁴³. Zmiňuji ho proto, že jde o případ, který je v daném souboru článků takřka ojedinělý – není pouhou zmínkou o ekologické akci, havárii nebo například legislativní změně, ale navíc podrobně popisuje, jak funguje odstraňování ropných derivátů a jiných znečištění z půdy pomocí bakterií. Vysvětluje klady i zápory a omezení takového způsobu.

Pokrok oproti minulému roku ohlašuje článek z regionální mutace Východní Čechy s titulkem *Ekologické škody voda nepřinesla*⁴⁴. Referuje o povodních na Ústeckoorlicku z ekologického úhlu pohledu a titulek je zvolen s ohledem na závěrečný odstavec, který upozorňuje na značné škody, které povodeň způsobila rok předtím.

Poslední den roku přinesla regionální mutace Jižní Čechy zprávu s titulkem *Ekologická havárie zasáhla pelhřimovskou říčku Bělá*⁴⁵. „*Nebyvale rozsáhlou ekologickou havárii likviduje od úterního večera Hasičský záchranný sbor v Pelhřimově,*“ píše se v úvodu článku, který podrobně popisuje akci hasičů a důsledky neštěstí. Dále článek za pomoci citace vedoucího referátu životního prostředí uklidňuje veřejnost, že kvalita vod v domácnostech není ohrožena.

4.2 Analýza roku 2008

Analýza se zabývá 70 texty z roku 2008. Totožným způsobem, jakým jsem v rozboru roku 1998 došla k počtu témat, o nichž analyzovaný vzorek informuje, jsem se dobrala počtu 63

⁴² gar, ČTK. Kolín představí výsledky ekologické akce. *Mladá fronta Dnes*. 25. 2. 1998, s. 2

⁴³ TOMAN, Karel. Ekologické havárie řeší na Kroměřížsku bakterie. *Mladá fronta Dnes*. 18. 4. 1998, s. 7.

⁴⁴ MB. Ekologické škody voda nepřinesla. *Mladá fronta Dnes*. 5. 8. 1998, s. 1.

⁴⁵ DVOŘÁK, Luboš. Ekologická havárie zasáhla pelhřimovskou říčku Bělá. *Mladá fronta Dnes*. 31. 12. 1998, s. 1.

sledovaných témat v roce 2008. V této části práce budou uvedeny především příklady, které se nějak liší od těch, o kterých se píše v analýze ročníku 1998.

Tabulka 4: Témata, o nichž vyšlo více článků – ročník 2008

Ekologická výchova pro učitele	2 (zpráva vyšla ve dvou regionech)
Výstava Zelená architektura	2 (zpráva vyšla ve dvou regionech)
Ekologické autobusy v Mladé Boleslavi	2 (o skutečnosti vyšly 2 zprávy)
Projekt Lidská činnost a její vlivy na životní prostředí	2 (článek je rozdělen na dvě části)
Autosalon v Paříži	2 (události se věnují dvě rubriky)
Autosalon v Ženevě	3 (2 články, jeden vyšel v příloze Autosalon dvakrát)

Většina vzorku opět pochází z regionálních rubrik. Jedna zpráva byla publikována na titulní straně, jedna v rubrice Téma dnes, jedna v rubrice Z domova, dvě v rubrice Kultura a rovněž jedna v Ekonomice. Jeden článek vyšel v mimořádné příloze Biospeciál. Další článek s titulkem *Ekologická likvidace autovraků*⁴⁶ vyšel v komerční příloze Barum rally a byl výslovně označen jako „PR článek“ (tedy placená reklama, kterou se dále v analýze nebudu zabývat). Pět textů vyšlo v příloze Autosalon. Zbývá 57 textů z regionálních mutací.

4.2.1 Ekologie v celostátních rubrikách

Zpráva, že fotografie prestižního kalendáře firmy Pirelli měly v roce 2008 ekologické ladění, je jediným textem z analyzovaného vzorku, který byl otištěn na titulní straně deníku (*Krásné*

⁴⁶ Ekologická likvidace autovraků. *Mladá fronta Dnes*, 22:8.2008, s. 15

*dívky jako ekologické poselství*⁴⁷). Dá se předpokládat, že toto rozhodnutí bylo založeno především na možnosti text doplnit atraktivní fotografií. Podobná motivace se zdá být i důvodem pro zařazení jediné zprávy do rubriky Z domova informující o faktu, že v rámci Dne otevřených dveří Litovelského Pomoraví se návštěvníci mohli proletět balónem (*Ekologický festival láká k návštěvě*⁴⁸). V rubrice Téma dnes vyšla zpráva s titulkem *Česko má první pětihvězdičkový ekologický hotel*⁴⁹. Je to třetí příklad toho, že ekologie je v hlavních rubrikách deníku v roce 2008 prezentována především skrze zajímavosti.

Další dva články vyšly v kulturní rubrice a týkaly se filmového festivalu v Karlových Varech a turné hudební skupiny Mig 21. Vladimír Vlasák upozorňuje v článku s titulkem *Mig 21 vyjede na ekologické turné*⁵⁰ na nutnost brát ekologický aspekt celé věci s nadhledem. „*Tuto myšlenku jsme pojali, když jsme si přečetli dopisy od posluchačů, kteří nám psali, že se díky naší hudbě uzdravují. To bylo pro nás výzvou, abychom se na tento aspekt zaměřili. Od toho se odvíjí celá řada věcí, ať už je to hraní na recyklované a recyklovatelné nástroje nebo využívání kabelů z umělých hmot, které jsou třeba i kratší, než původně byly. Nebo je to třeba i doprava. Budeme sice jezdit dodávkou na naftový pohon, ale budeme více vypínat motor,*“ cituje autor článku zpěváka kapely Jiřího Macháčka. „*Bude samozřejmě na posluchačích, do jaké míry jim uvěří, a na kapele, do jaké míry bude navrhovaná opatření dodržovat,*“ upozorňuje Vlasák. Dále článek uvádí praktické informace o turné. Autor článku jenom jemně naznačuje, že vše je hra a navazuje tak na logiku „ekologického turné“, které podněcuje návštěvníky, aby nad ekologickými otázkami přemýšleli svobodně, nezatíženi obvyklými klišé.

Zpráva z 16. 12. 2008 z produkce ČTK s titulkem *Ekologické normy pro palivo zpřísní*⁵¹ stručně informuje o přechodu na emisní normu Euro 5. „*Benzin nebo nafta tak budou mít pětkrát nižší obsah síry, než tomu bylo doposud,*“ je vysvětleno, co Euro 5 znamená. Dále

⁴⁷ zah, čtk. Krásné dívky jako ekologické poselství. *Mladá fronta Dnes*. 21. 11. 2008, s. 1.

⁴⁸ rš. Ekologický festival láká k návštěvě. *Mladá fronta Dnes*. 14. 4. 2008, s. 4.

⁴⁹ PŠ. Česko má první pětihvězdičkový ekologický hotel. *Mladá fronta Dnes*. 9. 4. 2008, s. 3.

⁵⁰ VLASÁK, Vladimír. Mig 21 vyjede na ekologické turné. *Mladá fronta Dnes*. 1. 10. 2008, s. 9.

⁵¹ ČTK. Ekologické normy pro palivo zpřísní. *Mladá fronta Dnes*. 16. 12. 2008, s. 2.

obsahuje informaci, že změna by se neměla promítnout do koncových cen paliva. Ve třech větách zpráva odpovídá na všechny základní zpravodajské otázky, je stručná a výstižná. Z ekologického hlediska by bylo ještě užitečné zmínit například, proč je důležité snižovat obsah síry v palivu, ale už to, že takto krátká zpráva vůbec vysvětluje, co daná norma znamená, je potěšující. Druhá zpráva v ekonomické rubrice má titulěk *Obří obrazovky a ekologie*⁵² a informuje o technologické přehlídce CeBIT v Hannoveru. „Vedle velkých plazmových obrazovek, které elektrotechnické firmy vozí od veletrhu k veletrhu po celém světě, se krédem hannoverské přehlídky staly výrobky šetrné k životnímu prostředí“, píše se ve zprávě, která dobře reprezentuje četnou skupinu článků, jež ekologický aspekt nějaké akce považují za tak významný, že ho zmíní už v titulku. V roce 2008 je to dále například článek o filmovém festivalu v Karlových Varech (*Vary mají letos trend lehce ekologický*⁵³) nebo o autosalonu v Ženevě (*Indie, kopie a ekologické studie*⁵⁴).

Článek s titulkem *Nasytí ekologické zemědělství planetu?*⁵⁵ z mimořádné přílohy Biospeciál se budu podrobněji věnovat v kapitole 4.2.2.8 věnované článkům o zemědělství. Stejně jako se ještě vrátím k textům ze sekce Autosalon v kapitole 4.2.2.3.

Tabulka 5:

Distribuce analyzovaných článků v rubrikách a regionálních mutacích deníku – ročník 2008

Rubrika/ Regionální mutace	Počet článků
Z domova	1
Titulní strana	1

⁵² ms. Obří obrazovky a ekologie. *Mladá fronta Dnes*. 4. 3. 2008, s. 1.

⁵³ spa. Vary mají letos trend lehce ekologický. *Mladá fronta Dnes*. 7. 7. 2008, s. 8.

⁵⁴ KINKOR, Ondřej. Indie, kopie a ekologické studie. *Mladá fronta Dnes*. 12. 3. 2008, s. 7.

⁵⁵ ČAPOUNOVÁ, Kateřina. Nasytí ekologické zemědělství planetu?. *Mladá fronta Dnes*. 11. 10. 2008, s. 7.

Téma dnes	1
Bio speciál	1
Ekonomika/ Domácí ekonomika	2
Kultura	2
Autosalon	5
Praha	4
Východní Čechy (Hradec Králové)	5
Střední Čechy (střed)	7
Střední Čechy (západ)	2
Severní Čechy	2
Jižní Čechy	4
Karlovarský kraj	4
Liberecký kraj	3
Pardubický kraj	1
Střední Morava	6
Brno	1
Severní Morava a Slezsko	10

Jihovýchodní Morava	4
Jižní Morava	2
Brno	1
Barum rally	1

4.2.2 Tematické skupiny roku 2008

V roce 2008 se analyzované texty věnovaly i některým novým tématům, která se před deseti lety nevyskytla. Proto vznikly pro účel práce dvě nové skupiny – Zemědělství a Bydlení.

Tabulka 6:

Rozdělení do tematických skupin podle převažujícího zaměření článku – ročník 2008

Tematické zaměření	Počet článků
Ekologie a politika	5
Ekologie, kultura a výchova	19
Ekologická doprava	15
Ekologie, průmysl a podnikání	11
Ochrana přírody	11
Ekologické havárie a škody	3
Ekologické bydlení	3
Ekologické zemědělství	1

Ostatní	2
---------	---

4.2.2.1 Ekologie a politika

Čtyři z pěti zpráv v této skupině se týkají grantové politiky regionů. Zatímco v roce 1998 se články o politice objevily i v rubrikách Z domova a Ze zahraničí a dotýkaly se i mezinárodních otázek, v roce 2008 je všech pět zpráv z regionálních mutací a nemají ani celostátní dosah. Proto z nadpisu zmizela závorka se slovy od komunální po mezinárodní. Všechny texty se týkají regionálních řešení a místních investic do ekologie.

Dvě zprávy jsou velmi strohé a podobají se některým z roku 1998. Jsou pouhými stručnými oznámeními o grantovém programu nebo finanční podpoře ze strany kraje, případně města. Opravdu široce je pojat význam slova ekologický v článku s titulkem *Granty podpoří ekologické programy do škol*⁵⁶ z produkce ČTK. V citaci koordinátorky akce je uvedeno, že program je určen pro subjekty, které chtějí pracovat na: „(...) *společných projektech zlepšujících životní prostředí, vztahy mezi učiteli a žáky i mezi obcí, školou i veřejností.*“ Zprávy tohoto typu obvykle informují o termínech, ve kterých je třeba o finanční příspěvek požádat, o výši grantů a o tom, na co je možné je využít. Titulky bývají podobného znění – nejčastěji je užívané sloveso podpořit. Například *Město podpoří ekologické topení*⁵⁷ nebo *Kraj podpoří ekologické lesnictví*⁵⁸.

„*Hlavní důvody, proč stavět kotel na biomasu, jsou tři. Chceme tím zbrzdit rychlý růst ceny tepla a také zbavit město stoprocentní závislosti na zemním plynu. Důležitým aspektem je také čistota ovzduší,*“ cituje článek s titulkem *Jeseník chce být ekologický a topit lidem biomasou*⁵⁹ starostu města. Zajímavé je, že i když je ekologií argumentováno v titulku, v článku jsou uvedeny především ekonomické výhody kotle na biomasu. V roce 1998 byly častým námětem

⁵⁶ ČTK. Granty podpoří ekologické programy škol. *Mladá fronta Dnes*. 9. 2. 2008, s. 2.

⁵⁷ red. Město podpoří ekologické topení. *Mladá fronta Dnes*. 16. 12. 2008, s. 2.

⁵⁸ ČTK. Kraj podpoří ekologické lesnictví. *Mladá fronta Dnes*. 26. 3. 2008, s. 2.

⁵⁹ rš. Jeseník chce být ekologický a topit lidem biomasou. *Mladá fronta Dnes*. 4. 4. 2008, s. 2.

požadavky na zvýšení úrovně životního prostředí, související s očekávaným vstupem do EU. V roce 2008 už Česká republika v Unii je. Unie je v člancích o ekologii stále zmiňována, a to v souvislosti s jejími dotačními programy. Stejně tak je tomu v tomto článku.

4.2.2.2 Ekologie, kultura a výchova

Ve výběru z roku 2008 jsou kromě šestnácti článků z regionálních mutací a jednoho článku z rubriky Z domova i dva, které nejenže o kultuře pojednávají, ale dokonce byly publikovány v kulturní rubrice.

O zprávě s titulkem *Ekologický festival láká k návštěvě* z rubriky Z domova už byla zmínka v kapitole 4.2.1. Jde o krátkou zprávu o akci, která se konala pět dní před olomouckými Ekologickými dny. Návštěvníci se mohli proletět v horkovzdušném balónu a lze předpokládat, že zpráva byla otištěna především s ohledem na to, že redakce měla k dispozici pěknou fotografii.

Článek o ekologickém turné hudební kapely Mig 21 byl již také zmíněn v kapitole 4.2.1., která shrnuje, co bylo publikováno v celostátních rubrikách. Byl otištěn v kulturní rubrice stejně jako článek s titulkem *Vary mají letos trend lehce ekologický*. Jediným rozvinutím informace z titulku je v textu následující věta: „*K novinkám patří lehce ekologický trend včetně zeleného koberce a nová červená sedadla ve velkém sále paláce Thermal, podle Marka Ebena tak pohodlná, že v nich lze předstírat zájem i na tříhodinovém psychodramatu.*“ Zelený koberec značí ekologii praktikovanou opravdu pouze na ideové úrovni, nicméně nelze vyčítat kulturní rubrice, že se nevěnovala i ostatním aspektům avizovaného ekologického trendu. Text navíc řadí ekologický trend na stejnou úroveň, jako nové sedačky v kinosále, čímž ho nestaví do příliš významné pozice.

V regionálních mutacích se objevují podobné typy zpráv jako v roce 1998. Informují o přeměně rozličných projektů v ekologická centra a konkrétních ekologických projektech škol, obcí a podobně. Opět je zmíněn Ekologický festival v Olomouci a jiné kulturní akce zaměřené na ekologii.

4.2.2.3 Ekologická doprava

Devět z patnácti zpráv věnujících se městské hromadné dopravě je po formální a obsahové stránce takřka identických s těmi, které byly napsané před deseti lety. Pouze s tím rozdílem, že většinou neinformují o nových prostředcích hromadné dopravy na bionaftu, nýbrž na zemní plyn. Zatímco technika za deset let pokročila, způsob informování regionálních zpravodajů a ČTK se v tomto případě nezměnil.

Pět zpráv, které vyšly v rubrice Autosalon, se týká automobilových veletrhů v Paříži a Ženevě. Zde je především posun tematický – od ekologických variant hromadné dopravy k dopravě osobní.

Pozoruhodný je titulěk článku z 26. 3. 2008, který zní *Ekologický aktivista: Land Rover LRX Concept*⁶⁰. Málokdo si pravděpodobně ekologický aktivismus spojuje s robustním automobilem. Článek podpírá titulěk argumenty, které ovšem používají poněkud nestandardní terminologii. Fakt, že automobil je údajně jedním z ekologicky nejšetrnějších, popisuje slovy: „Automobilka tvrdí, že má být dokonce jedním z nejčistších aut ve své kategorii.“ Dále text, který má jinak ryze zpravodajské prvky, podsouvá ekologům, že: „(..) je jistě potěší, že když už musela být v interiéru použita kůže, je alespoň barvená přírodními barvivy.“ Autor, kterému šlo patrně jen o zmínění dalšího ekologického prvku nového modelu automobilu, se tu dopouští generalizace, která naznačuje, že kůže je neekologický materiál. Což není pravda, a došlo tak k nesprávnému zobecnění.

4.2.2.4. Ekologie, průmysl a podnikání

Z jedenácti zpráv, převážně z regionálních rubrik, se tato část bude věnovat pěti z regionální mutace Severní Morava a Slezsko. Ty staví skrze ekologickou tematiku do dobrého světla místní průmyslové podniky. Počínaje zprávou z produkce ČTK z 21. 2. 2008 *Evráz Vítkovice Steel chce investovat do ekologie*⁶¹. „Do ekologie a do výroby se třetí největší hutní podnik

⁶⁰ fdv. Ekologický aktivista: Land Rover LRX Concept. *Mladá fronta Dnes*. 29. 3. 2008, s. 7.

⁶¹ ČTK. Evraz Vítkovice Steel chce investovat do ekologie. *Mladá fronta Dnes*. 21. 2. 2008, s. 5.

v Česku a největší výrobce tlustých plechů chystá investovat stovky milionů korun,“ cituje text předsedu představenstva dotyčného podniku. Nedostatek této zprávy je v tom, že uvádí některé plánované ekologické kroky, ale nezpřesňuje, kolik peněz do těchto projektů investuje. Konkrétněji je zpracována zpráva na podobné téma s titulkem *Mittal ohlásil ekologické projekty*⁶². Zpráva se odvolává na tiskovou konferenci společnosti ArcelorMittal Ostrava a začíná pojmenováním konkrétního cíle ekologických projektů. Cituje, stejně jako předchozí zmiňovaná zpráva, předsedu představenstva společnosti. Jeho hlas ale konfrontuje s odborníky z Vysoké školy báňské v Ostravě.

27. 2. 2008 byla ve stejné regionální mutaci publikována anketa⁶³, ve které zástupci průmyslových podniků v kraji odpovídají na následující otázky: „*Považujete množství emisí, které vaše firma ročně vypustí do ovzduší, za přiměřené z hlediska množství výroby a legislativy? Jaké konkrétní kroky chystáte, aby byla výroba ekologičtější?*“ Pochopitelně nikdo ze zástupců podniků neodpověděl, že by vypouštěl příliš emisí nebo že se vůbec nechystá ekologizovat svůj provoz. Text byl ovšem publikován v mimořádné rubrice nazvané *Co dýcháme*, kde byl uveden v souvislosti s články, které vyvážily jeho jednostrannost.

Pro region vyznívá optimisticky zpráva s titulkem *Vláda schválila více peněz na ekologické škody v Třinci*⁶⁴. „*Třinecké železárny podle svého šéfa s pomocí dotace vyčistí například kontaminované prostředí, šrotiště, opravnu lokomotiv nebo zlikvidují uhelnou věž na koksovňě a koksové rampy. Revitalizace území podle Cieciala pomůže tomu, aby hutní firma nemusela expandovat mimo areál,*“ odvolává se zpráva na generálního ředitele společnosti, který vysvětluje, jak využijí zvýšenou garanci na odstranění starých ekologických zátěží vzniklých před privatizací.

⁶² sta. Mittal ohlásil ekologické projekty. *Mladá fronta Dnes*. 24. 6. 2008, s. 2.

⁶³ Investice do ekologie. *Mladá fronta Dnes*. 27. 2. 2008, s. 4.

4.2.2.5. Ochrana přírody

Deset z jedenácti zpráv zařazených do této skupiny pochází z regionálních mutací a také pojednává o lokálních záležitostech. Dle názoru autorky práce jedna z nich nesplňuje hledisko zpravodajských hodnot zprávy, která je publikována v celostátním deníku, byť v jeho regionální mutaci. Jde o krátkou zprávu *Ekologické sáčky jsou i v pokladně radnice*⁶⁵, která uvádí informaci o dostupnosti biologicky rozložitelných sáčků na ukládání odpadu živočišného a rostlinného původu na Městském úřadě Beroun. Z hlediska ekologie je přínosné, že titul zprávu otiskl a podpořil tak ekologické nakládání s odpadem.

*Lípa – Symbol míru i ekologie*⁶⁶ je titulek zprávy z regionu Hlavního města Prahy. „Připomínat potřebu míru ve světě má za úkol lípa, která byla včera vysazena na Vyšehradě. Zároveň má symbolizovat ochranu přírody na celé planetě,“ píše se ve zprávě. O symbolickém aktu, který má podpořit ekologii, informuje i jediná zpráva z celého analyzovaného vzorku, která byla otištěna na titulní straně listu. *Krásné dívky jako ekologické poselství*⁶⁷, to je titulek zprávy, která doplňuje fotografii z aktuálního kalendáře výrobce pneumatik Pirelli. Zpráva zapadá do dlouhodobé snahy Mladé fronty Dnes o atraktivní obrazové pojetí titulní strany.

Další z textů se nijak nevymykají charakteru zpráv z této skupiny popsané v roce 1998.

4.2.2.6 Ekologické havárie a škody

Tři texty z této skupiny jsou z regionálních mutací. 9. 9. 2008 vyšla v regionální mutaci Střední Čechy krátká zpráva s titulkem *Vzorky odhalí viníka ekologické havárie*⁶⁸.

⁶⁴ ČTK. Vláda schválila víc peněz na ekologické škody v Třinci. *Mladá fronta Dnes*. 18. 9. 2008, č. 2.

⁶⁵ ek. Ekologické sáčky jsou i v pokladně radnice. *Mladá fronta Dnes*. 16. 9. 2008, s. 3.

⁶⁶ ap. Lípa symbol míru i ekologie. *Mladá fronta Dnes*. 2. 12. 2008, s. 1.

⁶⁷ zah, čtk. Krásné dívky jako ekologické poselství. *Mladá fronta Dnes*. 21. 11. 2008, s. 1.

⁶⁸ zik. Vzorky odhalí viníka ekologické havárie. *Mladá fronta Dnes*. 9. 9. 2008, s. 6.

Zprávy z regionální mutace Jižní Čechy se zabývají ekologickými zátěžemi. Pod titulkem *Zájemce brzdí ekologická zátěž*⁶⁹ je publikován zpravodajský rozhovor s ředitelem jihočeské pobočky CzechInvest, který osvětluje problematiku takzvaných „brownfieldů“, to jest: „*Až 750 zchátralých areálů, které jsou pozůstatkem zrušených továren, opuštěných vojenských prostor a hospodářských budov (...)*.“ Text je doplněn o seznam některých takových lokalit, které jsou na prodej. List tím zvyšuje šanci na nalezení investorů. Tématu se jihočeská redakce věnuje opakovaně. 14. 11. 2008 vychází zpráva s titulkem *Mizí další ekologické zátěže: Na letištích v Plané a Bechyni*⁷⁰.

4.2.2.7 Ekologické bydlení

Nově se v roce 2008 objevuje téma ekologického bydlení. V regionálních mutacích byly publikovány tři zprávy. Dvě z nich se zabývaly architektonickou výstavou *Zelené domy*⁷¹, třetí stavebnickým veletrhem *Infotherma*⁷², který se podle článku nesl v roce 2008 v ekologickém duchu, podobně jako bylo zmíněno ve zpravodajství z autosalonů v Paříži a v Ženevě nebo veletrhů spotřební elektroniky.

4.2.2.8. Ekologické zemědělství

Do skupiny jsem zařadila jediný text. Článek Kateřiny Čapounové publikovaný v mimořádné rubrice *Biospeciál* s titulkem *Nasytí ekologické zemědělství planetu?*⁷³ uvádí výhody i nevýhody ekologického zemědělství. Výraz *biopotravina*, který nebyl před deseti lety běžný, se stal již obecně známým a je v textu užíván bez dalšího vysvětlování. „*Biopotraviny jako*

⁶⁹ ZIMMELOVÁ, Lenka. Zájemce brzdí ekologická zátěž. *Mladá fronta Dnes*. 10. 10. 2008, s. 3.

⁷⁰ tš. Mizí další ekologické zátěže: Na letištích v Plané a Bechyni. *Mladá fronta Dnes*. 14. 11. 2008, s. 2.

⁷¹ AB. ARCHITEKTURA Ekologické domy. *Mladá fronta Dnes*. 30. 10. 2008, .s. 1.

AB. Prohlédněte si ekologické domy. *Mladá fronta Dnes*. 30. 10. 2008, s. 4.

⁷² BAŘURA, Jaroslav. Infotherma: Úspory a ekologie. *Mladá fronta Dnes*. 14. 1. 2008, s. 5.

⁷³ ČAPOUNOVÁ, Kateřina. Nasytí ekologické zemědělství planetu?. *Mladá fronta Dnes*. 11. 10. 2008, s. 7.

úzký sortiment pro vyvolené? To už neplatí. Dnes se ekologické zemědělství pomalu ale důrazně přesouvá do pozice rovnocenného hráče na poli zemědělských systémů,“ začíná text. Na konci argumentuje ekonomickými přínosy pro africké producenty biopotravin: „*I přes navýšenou ekologickou stopu transportovaných biopotravin dostává pak toto zboží další, etický rozměr. Je už jen na spotřebiteli, k jaké variantě nákupu se rozhodne,*“ zní závěr článku. V té větě je zamlčen fakt, že transportem z Afriky do Evropy zboží sice získalo etický rozměr, ale ztratilo rozměr ekologický. Nicméně tento text je především ukázkou toho, jak se za deset let obohatil slovník ekologického zpravodajství, který je v roce 2008 bohatší o běžné užívání výrazů, jako je například biopotravina nebo ekologická stopa.

4.3 Srovnání ročníků 1998 a 2008

Pomocí stanovených kritérií výběru byl z obou ročníků získán podobně rozsáhlý analytický vzorek - 61 textů z roku 1998 a 70 textů z roku 2008. V obou sledovaných ročnících pocházela většina analyzovaných textů z rubrik regionálních mutací. V roce 1998 to bylo 44 textů z celkových 61, v roce 57 textů ze 70. Tento fakt ukazuje, že téma ekologie je v deníku Mladá fronta Dnes nahlíženo především z lokální perspektivy. Regionální aspekt se ještě silněji projevuje v roce 2008, kdy se zpravodajství téměř výhradně věnuje lokálním tématům.

Zjevné je to i na distribuci článků v rubrikách deníku - zatímco v roce 1998 bylo devět textů publikováno v rubrice Z domova a čtyři v rubrice Ze zahraničí, v roce 2008 to byl pouze jeden článek Z domova, jeden na titulní straně a jeden v rubrice Téma dnes. Výrazně se liší i povaha témat, které tyto články zpracovávají. V prvním sledovaném ročníku jsou to rozsáhlejší texty o tématech lokálního, celostátního, ale i mezinárodního dosahu. Články se týkají například mezinárodních konferencí o životním prostředí, legislativních změn, ale třeba i příběhu zemědělce vyrábějícího ekologický sýr. V roce 2008 se témata v těchto rubrikách posunula spíše do oblasti kuriozit publikovaných díky tomu, že redakce měla k dispozici pěknou fotografii.

V roce 2008 se také projevuje posun témat, související s rozvojem technologií i změnou povědomí a přístupu k ekologii za uplynulých deset let. Ve větší míře se objevují některá témata (například ekologické zemědělství, bydlení, technologie), jiná se posunují (od

ekologické hromadné dopravy k dopravě osobní). To vše se děje na úkor pohledu na ekologická témata v širších souvislostech.

Dominantní je využití zpravodajských žánrů, jako je zpráva nebo zpravodajský rozhovor. V roce 1998 se objevují i analýzy, interview a komentáře, o deset let později už téměř nikoliv.

V obou ročnících jsou k ekologickým tématům citováni politici (ministři životního prostředí, starostové obcí a měst...), úředníci, odborníci z různých oblastí, zástupci průmyslových podniků. K vyvážení jejich hlasu jsou citováni ekologičtí aktivisté z neziskových organizací a iniciativ (mezinárodních i místních). Ty se také nejčastěji vyjadřují k tématům, která souvisejí s lokálními ekologickými projekty a ekologickou výchovou. Zpravodajství občas sklouzne v rámci konkrétního textu k jednostrannosti, například když je k tématu investice do ekologie v průmyslových podnicích citován pouze zaměstnanec dané společnosti. Nicméně to je obvykle vyváжено vyzněním ostatních zpráv, v jejichž kontextu je zpráva otištěna.

S ekologickými pojmy je zacházeno korektně, pouze se stává, že nejsou specifikovány a jsou použité v příliš obecném, nic neříkajícím významu. V obou ročnících převažuje, že jsou informace o ekologických produktech nebo krocích konkretizovány, ale úplně schází informace o tom, v čem jsou prospěšné. Automaticky je předpokládáno, že takové skutečnosti jsou prospěšné všeobecně a netřeba to dále vysvětlovat. To je logické. Médium deníku nemá prostor, aby se tématům věnovalo z odborného hlediska. Od převážně zpravodajského deníku se to ani neočekává.

V obou ročnících je výrazná asociace ekologických témat a jejich finančního aspektu. Ať už se jedná o finanční výhodu, poskytovanou rozličnými subjekty na podporu ekologických opatření, nebo o finanční náročnost, téměř pokaždé je tento aspekt zmíněn. Vyvolává to dojem, že co je ekologické, je buď drahé (oproti konvenční variantě), nebo je třeba dotací a finanční podpory.

Některé zprávy jsou v obou ročnících převzaty z ČTK (5 v roce 1998 a 6 v roce 2008), většina je ale zpracovávána redaktory regionálních rubrik. V roce 1998 se ekologickým tématům systematicky věnovali Pavel Baroch a Josef Tuček. V roce 2008 už deník redaktory specializované na ekologické zpravodajství nemá.

5. Závěr

Ekologické otázky se pohybují na široké škále od témat čistě regionálních, týkajících se malého počtu lidí a ohraničeného území, po problémy mezinárodního a celosvětového charakteru. Stejně tak se liší svou závažností a mírou rizika pro společnost. V roce 1998 obsahuje analyzovaný vzorek pestrou ukázkou textů, které informují o tématech z celé šíři těchto pomyslných stupnic. Od výhradně regionálních témat, jako je otevření místního ekologického střediska ve městě, po mezinárodní konferenci, zabývající se právem veřejnosti na přístup k informacím o životním prostředí. V roce 2008 se zdá, že Mladá fronta Dnes ztratila oproti období před deseti lety vůli sledovat ekologii v širších souvislostech a soustředila se především na zpravodajství o regionálních tématech a informování o ekologických produktech a kuriozitách. Zpráva o ekologickém ladění kalendáře gumárenské společnosti Pirelli sice má mezinárodní charakter, nicméně postrádá aspekt závažnosti a symbolizuje posun charakteru zpravodajství k infotainmentu, jak jej charakterizují Graeme Burton a Jan Jiráček (2001).

V roce 1998 se objevovaly texty různých žánrů. I když s ohledem na charakter deníku převažovalo zpravodajství, objevovaly se i analýzy nebo komentáře, které se zajímaly o ekologii v širších souvislostech. Větší množství článků bylo publikováno v hlavních rubrikách listu Z domova a Ze zahraničí, což naznačuje, že ekologii byla přikládána větší důležitost, než v roce 2008, kdy se těžiště ekologického zpravodajství přesunulo do regionálních rubrik. Na tom by nebylo nic špatného, pokud by na některých textech nebyl znát silný vliv místních průmyslových podniků, kterým jde o vylepšení image. Regionální zpravodajství musí být v tomto smyslu do budoucna zvláště obezřetné, aby se nestalo hláskou troubou vlivných zájmových skupin. Zároveň by se ze zpravodajství neměl vytratit širší náhled na ekologickou problematiku. Mnohé ekologické otázky jsou sice lokálního charakteru a je proto logické, že se jim věnuje regionální zpravodajství. Nicméně v dnešní globalizované době není možné problémy na vyšší úrovni opomenout. Analýza naznačuje, že zatímco ekologické problémy se zdají být čím dál silněji provázané a překračující hranice států, zpravodajství Mladé fronty Dnes učinilo krok opačným směrem.

Opomíjení širších souvislostí a globálního charakteru ekologické krize může být dáno i následujícím faktem. V roce 1998 se v redakci deníku otázkám životního prostředí

systematicky věnovali autoři Pavel Baroch a Josef Tuček. V roce 2008 se už žádní redaktoři na tuto oblast nespécializují. Připustíme li, že to může být jedním z faktorů ovlivňujících podobu informování, je potřeba zvážit, zda to není špatně. Vzhledem ke komplikované povaze a závažnosti ekologické problematiky byl podle názoru autorky práce stav z roku 1998 mnohem lépe vyhovující.

V roce 1998 psali do Mladé fronty o ekologii specializovaní autoři. Mladá fronta Dnes informovala o tématu v širších souvislostech, věnovala se i dopadům a smyslu ekologie, nicméně nebyla nekritická (viz článek *Ekologický terorismus se republice zřejmě nevyhne*⁷⁴). V textech byl poskytnut prostor širokému spektru citovaných, kteří zaujímali různé pohledy a zastupovali všechny zainteresované subjekty. O dalších deset let později deník klouže po povrchu a kromě seriózních regionálních témat se zaměřuje na kuriozity a zajímavosti. Velká část textů informuje o akcích, produktech a dalších rozličných skutečnostech s pouhým konstatováním, že se jedná o cosi ekologického. Tím alespoň ekologii udržuje v čtenářově povědomí. Možná ale přesně ve smyslu myšlenky sociologa Kellera zmíněné v úvodu. Když automobilky chrlí ekologické vozy a v Olomouci se při příležitosti ekologického festivalu můžeme proletět horkovzdušným balónem, nemusíme se přece už strachovat o osud planety...

⁷⁴ BAROCH, Pavel. TUČEK, Josef. Ekologický terorismus se republice zřejmě nevyhne. *Mladá fronta Dnes*. 3. 2. 1998, s. 6

Resumé

Analýza naznačuje, že v roce 2008 ztratila Mladá fronta Dnes oproti období před deseti lety vůli sledovat ekologii v širších souvislostech a soustředila se především na zpravodajství o regionálních tématech a informování o ekologických produktech a kuriozitách. V roce 1998 se objevovaly texty různých žánrů. I když s ohledem na charakter deníku převažovalo zpravodajství, objevovaly se i analýzy nebo komentáře, které se zajímaly o ekologii v širších souvislostech.

Jedním z důvodů, které mohly tento trend ovlivnit, je fakt, že v roce 1998 měl list v redakci autory, kteří se oblastí životního prostředí systematicky zabývali. Ekologie je disciplína zasahující do mnoha oborů a týkající se více oblastí lidského života. K fundovanému informování je zapotřebí porozumění komplexním otázkám a problémům, bez něj je možné (a jednodušší) podávat pouze povrchní zprávy, k čemuž zpravodajství z roku 2008 sklouzává.

Devět let po sametové revoluci, která mimo jiné uvolnila informační prostředí v České republice, informovala o ekologii Mladá fronta Dnes v širších souvislostech, věnovala se i dopadům a smyslu ekologie. O dalších deset let později klouže po povrchu a kromě seriózních regionálních témat se zaměřuje na kuriozity a zajímavosti.

Summary

The analysis shows that in comparison to the term 10 years ago a Czech journal Mladá fronta Dnes lost will to follow the ecology in wider context and focused above all on reporting on regional topics and informing of ecological products and curiosities. Texts of different genres appeared in the year 1998. With regard to the nature of the newspapers reporting prevailed, some analysis and commentaries appeared that concerned ecology in wider context.

One of the reasons that might have influenced the trend is that in 1998 there were several journalists in the editing office who systematically followed the topic. Ecology is a discipline that is related to many professional fields and many areas of human life. In order to inform the public thoroughly it is important to understand all the complex questions and problems. Without doing so it is only possible (and simpler) to provide the public with shallow information. Such is the development in the newspapers in 2008.

Nine years after the Velvet revolution that amongst other relieved the information in the Czech republic the journal Mladá fronta Dnes informed of ecology in wider context, the impact and importance of ecology were also given an appropriate share of attention. Ten years later it slips on the surface and besides several respectable regional topics Madá fronta Dnes is focused on curiosities and interesting facts.

Seznam pramenů a literatury

Prameny

Mladá fronta Dnes. Praha, ročník 1998 a 2008, MAFRA, a.s., 1. 1. 1998 – 31. 12. 1998 a 1.1. 2008 – 31. 12. 1998

Literatura⁷⁵

BARBOUR, Rosaline. *Introducing Qualitative Research: A student guide to the craft of doing qualitative research*. Londýn : Sage Publications, 2008. ISBN 978-1-4129-1266-2

BURTON, Graeme; JIRÁK, Jan. *Úvod do studia médií*. Vyd. 1. Brno : Barrister & Principal, 2001. 392 s. ISBN 80-85947-67-6

ČERVINKA, Pavel. *Životní prostředí České republiky*. Vyd. 1. Praha : Nakladatelství Karolinum, 1999. 104 s. ISBN 80-7184-726-7

DUVIGNEAUD, Paul. *Ekologická syntéza*. Přel. Václav Mezřický. Vyd. 2. Praha : Academia, 1988. 414 s.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum*. Vyd. 2. Praha : Portál, 2008. 408 s. ISBN 978-80-7367-485-4

JIRÁK, Jan; KÖPPLOVÁ, Barbara. *Média a společnost: Stručný úvod do studia médií*. Vyd. 1. Praha : Portál, 2007. 207 s. ISBN 978-80-7367-287-4

KELLER, Jan. *Až na dno blahobytu*. Vyd. 3. Praha: EarthSave CZ, 2005. 132 s. ISBN: 80-903085-7-0

KOLEKTIV AUTORŮ. *Zpravodajství v médiích*. Vyd. 1. Praha : Nakladatelství Karolinum, 2005. 155 s. ISBN 80-246-0248-2

MAJOR, Ann M.; ARWOOD, L. Erwin Environmental Risks in the News : Issues, Sources, Problems, and Values. In *Public understanding of science 2004*. [s.l.] : Sage , 2004 [cit. 2010-03-09]. Dostupné z WWW: <<http://pus.sagepub.com/cgi/content/abstract/13/3/295>>.

MAJEROVÁ, Paula. *Ekologie na stránkách českých deníků po roce 1989*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, 2000. Vedoucí bakalářské práce Doc. PhDr. Barbora Osvaldová

MAZUR, Allan. *Global Environmental Change in the News: 1987-90 vs 1992-6*. [s.l.] : Sage, 1998 [cit. 2010-03-09]. Dostupné z WWW: <<http://iss.sagepub.com/cgi/content/abstract/13/4/457>>. s. 472.

McCOMBS Maxwell. *Agenda Setting: nastolování agendy- masová média veřejné mínění*. Přel. Tomáš Kačer a Vlastimil Nečas. Vyd. 1. Praha : Portál, 2009. 256 s. ISBN 978-80-7367-591-2

MOLDAN, Bedřich. *Ekologie, demokracie, trh*. Vyd. 1. Praha : Informatorium pro MŽP ČR, 1992. 120 s. ISBN 80-85368-19-6

MEZŘICKÝ, Václav a kolektiv. *Životní prostředí: Věc veřejná i soukromá*. Vyd. 1. Praha : Práce, 1986. 344 s.

MEZŘICKÝ, Václav. *Environmentální politika a udržitelný rozvoj*. Vyd. 1. Praha : Portál, 2005. 208 s. ISBN 80-7367003-8

MOLDAN, Bedřich. *(Ne)udržitelný rozvoj: Ekologie – hrozba i naděje*. Vyd. 1. Praha : Nakladatelství Karolinum, 2001. 141 s. ISBN 80-246-0286-5

SILVERMAN, David. *Interpreting Qualitative Data: Methods for analysing talk, text and interaction*. Vyd. 2. Londýn : Sage Publications, 2001. 325 s. ISBN 0 76196864 4

FILIPEC, Josef; DANEŠ, František . *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*. Vyd. 2. opravené a doplněné. Praha : Academia, 2001. 647 s.

SVATOŠ, Jan. *Globální oteplování a jeho reflexe v denících Mladá fronta a Hospodářské noviny v průběhu zveřejnění 4. hodnotící zprávy IPCC*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, 2008. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Tomáš Trampota, Ph.D.

VANĚK, Miroslav. *Nedalo se tady dýchat*. Vyd. 1. Praha: Ústav pro soudobé dějiny ČR v nakl. Maxdorf, 1996. 170 s. Historia Nova. ISBN 80-85800-58-6

⁷⁵ Uvedeno v abecedním pořadí.